

JELENTÉS A ZÖLD FORDULATRÓL 2014

TARTALOM

BEVEZETÉS 02

ZÖLD FORDULAT MAGYARORSZÁGON 2014-BEN 04

GAZDASÁGI MUTATÓK 09

- 09 I. Energiatermelés
- 10 II. Energiafogyasztás
- 11 III. Zöld munkahelyek
- 12 IV. Zöld közteherviselés
- 13 V. Zöld ipar és szolgáltatások
- 15 VI. Fenntartható megtakarítások
- 16 VII. Fenntartható pénzügyi rendszer
- 17 VIII. Befektetések a Zöld fordulatba

KÖRNYEZETI MUTATÓK 19

- 19 IX. Termőföld
- 20 X. Fenntartható gazdálkodás
- 21 XI. Élelmiszerbiztonság
- 23 XII. Vidékfejlesztés
- 24 XIII. Hulladékgyűjtés
- 25 XIV. Ivóvíz, szennyvíz
- 26 XV. Erdők
- 28 XVI. Biodiverzitás
- 29 XVII. Közösségi közlekedés
- 30 XVIII. Áruszállítás
- 31 XIX. Klímaváltozás
- 32 XX. A környezet- és természetvédelem intézményei és forrásai

TÁRSADALMI MUTATÓK 35

- 35 XXI. Szegénység és egyenlőtlenség
- 38 XXII. Idősek jól-léte
- 39 XXIII. Gyermekek jólét és oktatás
- 41 XXIV. Lakhatás
- 43 XXV. Egészség
- 44 XXVI. Munkaerőpiac
- 46 XXVII. Demokrácia

BEVEZETÉS

Mára már megkérdőjelezhetetlen tény, hogy a környezeti válság megoldása az emberiség előtt álló legsúlyosabb feladatok egyike. Az IPCC utolsó jelentése¹ egyértelművé tette, hogy a klímaváltozás oka az emberi tevékenység, és nagyon közel vagyunk ahhoz a fordulóponthoz, ahol kezelhetetlenné válnak a folyamatok. 2009-ben egy átfogó vizsgálat² azt állapította meg, hogy több területen – például a biológiai sokféleség csökkenése esetében – a változások már most visszafordíthatatlanok, messze túlmentek a fenntarthatóság korlátain. A NASA megrendelésére készült, napokban publikált tanulmány³ egyértelműen leszögezi, hogy az erőforrás felhasználás jelenlegi üteme és a javak elosztásának mai szerkezete mellett nem tartható fenn stabilan civilizációnk. Az ENSZ 5. Globális Környezeti Értékelése (GEO5)⁴ szintén drámai képet fest a természeti rendszerek állapotáról.

¹ <https://www.ipcc.ch/report/ar5/wg1/>

² <http://www.stockholmresilience.org/21/research/research-programmes/planetary-boundaries.html>

³ <http://www.theguardian.com/environment/earth-insight/2014/mar/14/nasa-civilisation-irreversible-collapse-study-scientists>

⁴ http://www.unep.org/geo/pdfs/geo5/GEO5_report_full_en.pdf

Minél többet árulnak el a fenti és a hozzájuk hasonló vizsgálatok a globális ökoszisztéma állapotáról, annál világosabbá válik három dolog. Először is, a környezetünkben végbemenő változásokról még többet kell tudnunk, még pontosabban kell felmárnunk azokat. Másodsor, a környezeti, társadalmi és gazdasági rendszerek szorosan összekapcsolódnak egymással. Az erőforrásválság okai és jelei nem csak a természeti rendszerekben tapasztalhatók, de a társadalmi és gazdasági működés is éppúgy visszatükrözi és egyben elő is idézi a globális problémákat. Nincs elkülönült környezeti válság. Végül a harmadik tanulság, hogy nagyon sürgős cselekvésre van szükség. Valószínűleg csupán években, esetleg egy-két évtizedben mérhető a rendelkezésre álló idő, amíg még van esélyünk megállítani, kezelhető kereteken belül tartani ezeket a változásokat.

Ezt a felfogást követi az Európai Környezetvédelmi Ügynökség következő, 2015-ben elkészülő, Európa környezeti állapotáról szóló öt éves jelentése is. A jelentés osztja a korábbi hasonló anyagok megközelítését, és a szétbogozhatatlanul összefonódó társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatokat úgy látja, hogy azok hasonlóan komplex megoldásokat követelnek.

A fejlett országok politikájában az elmúlt évtizedben az ilyen összefonódó megoldáscsomagokat a Green New Deal (GND), azaz a Zöld fordulat zászlója alatt hirdették meg. A Zöld fordulat olyan gazdasági, társadalmi és környezeti intézkedések sorozatát tervezi,

melyek úgy vezetnek el a méltányos, igazságos és demokratikus társadalom megteremtéséhez, hogy közben csökken az erőforrások felhasználása és a környezetre egyre kisebb terhelés hárul. Ebből az is következik, hogy a Zöld fordulat nem pusztán a környezet- vagy erőforrás-politikákat érinti, hanem közvetlenül hatással van a humán tőke, a gazdasági szerkezet és a demokratikus közélet viszonyaira is.

Ahhoz azonban, hogy valódi megoldásokat találjunk e szerteágazó válság-együttes kezelésére, első lépésben megbízható információkra van szükségünk. Márpedig a mai Magyarországról nem érhető el olyan elemzés, mely a Zöld fordulat legfontosabb területeit egységes szerkezetben tekintené át. Nagyon keveset tudunk arról, hogy hol tart az ország a zöld gazdaságra való átmenetben, hogyan vette a klímaváltozás miatt kialakuló akadályokat, vagy milyen eredményeket ért el az összetartó társadalom megteremtésében. Nem tudjuk, hol van szükség a leggyorsabb és a legmélyebbre ható változásokra, és hol tehetünk megfontoltabb lépéseket.

Kiadványunk, amely az első magyar jelentés a Zöld fordulatról, e kérdésekre kínál választ. Olyan mutatókat kerestünk, melyek a témával foglalkozó nemzetközi kutatóközösség szerint fontos elemét jelentik a Zöld fordulatnak. E mutatók három csoportot alkotnak, lefedve a globális válság három fő területét: a gazdaságot, a környezetet és a társadalmat.

Azt is tudjuk természetesen, hogy nehéz fába vágtuk a fejszénket. Az osztályzás elkerülhetetlenül szubjektív – még akkor is, ha konkrét mutatók alakulására építjük érdemjegyeinket. Ennyiben e kiadvány egy kísérlet. Kísérlet arra, hogy Magyarországon először számba vegye a Zöld fordulat állását. De nem gondoljuk, hogy bármilyen értelemben kész lenne: mind egyszerű módszertana, mind az elérhető adatok töredékessége miatt vitákat generálhat. Sőt, kívánatos is lenne, hogy vitákat generáljon, mert ez azt jelentené, hogy a magyar közéletben is megérett a helyzet arra, hogy komolyan vegyük a Zöld fordulat ügyét.

Ennyiben a Jelentés a Zöld fordulat állásáról az első lépés egy munkafolyamatban, mely reményeink szerint hosszú életutat fut majd be, és melynek során rendszeres időközönként újabb és újabb indikátorok felhasználásával követjük nyomon a számunkra fontos magyar gazdasági, környezeti és társadalmi mutatókat. Arra kérjük az Olvasót, hogy kísérje végig, és ha ideje engedi, segítsen is minket e munkában: a jelentés honlapján (www.greenscorecard.hu) közölt elérhetőségeken örömmel vesszük véleményét, melyet a kiadvány későbbi változataiban terveink szerint fel is használunk. E részvételi „jelentés-alkotási” folyamat egybecseng a kiadvány készítői által vallott szerepfelfogással: a Zöld fordulat mi vagyunk!

A szerkesztő

ZÖLD FORDULAT MAGYARORSZÁGON 2014-BEN

A Zöld fordulat állását 2014-ben a kutatás során a Magyarországon releváns mutatók 2008 és 2013 közötti alakulásával mértük fel. Ahol csak lehetett, törekedtünk a számszerű-kvantitatív értékelésre. Az adatok önmagukban ugyanakkor még nem adnak egy olyan összefoglalást, mely a szélesebb közönség számára is világosan megrajzolja a Zöld fordulat előrelépéseit vagy kudarcait. Ezért a nemzetközi

mintákat követve a megszokott 1-5-ig terjedő iskolai „érdemjegyekkel” is értékeltük a folyamatokat. Ahol nem érzékelünk változást a bázishoz képest, ott a közepes (3-as) osztályzatot alkalmaztuk.

A visszalépés fokozatait jelzik a 2-esek és az 1-esek, mely utóbbi a Jelentés módszertanában is a bukással egyenértékű. A kismértékű, de már érezhető előrelépéseket 4-essel díjaztuk, míg a Zöld fordulat fejlett országok körében is innovatívnak tartott elemeinek tartottuk fenn a kiváló (5-ös) osztályzatot. A jelen kiadványban és a www.greenscorecard.hu honlapon összesen 156 indikátort mutattunk be. Az ezek segítségével kitöltött „bizonyítványt” foglalja össze az 1. táblázat.

1. táblázat – Az indikátorok osztályzata

1. indikátor – A megújuló energiatermelés összességében	2
2. indikátor – Megújuló energia az áramtermelésben	2
3. indikátor – Megújuló energia a fűtési és hűtési folyamatoknál	3
4. indikátor – Megújuló energia a közlekedésben és szállításban	4
5. indikátor – A megújuló energia részesedése a nukleáris energiához képest	2
6. indikátor – Energiafüggőség	3
7. indikátor – Energiaintenzitás	2
8. indikátor – A végső energiafogyasztás alakulása	4
9. indikátor – Az elsődleges energiafogyasztás alakulása	4
10. indikátor – A kogenerációs, azaz a kapcsolt hő- és áramtermelés (CHP)	2

11. indikátor – Lakossági áramfogyasztás dinamikája	4
12. indikátor – Méltó munkakörülmények	1,5
13. indikátor – Környezettudatos munkahelyek	2,5
14. indikátor – Megújuló energiákhoz kapcsolódó foglalkoztatás	2,5
15. indikátor – A fogyasztás adóztatása	2
16. indikátor – A tőke adóztatása	2
17. indikátor – A munka adóztatása	2,5
18. indikátor – A környezeti adók relatív súlya az adózásban	2,5
19. indikátor – Az energia adóztatása	2,5
20. indikátor – A pénzügyi tranzakciók adóztatása	3
21. indikátor – Szennyezési erőforrás-adók	3,5
22. indikátor – Szennyezés adóztatása	3,5
23. indikátor – Erőforrás-termelékenység	4
24. indikátor – Zöld szabadalmak az ipari és a szolgáltató ágazatokban általában	3,5
25. indikátor – Ökocímkek terjedésének alakulása	2,5
26. indikátor – Élelmiszeripari tápelem-szennyezés	2,5
27. indikátor – Fémipari nehézfém-szennyezés	2,5
28. indikátor – Vegyipari összes szerves szén szennyezés	2,5
29. indikátor – Magángazdasági szereplők beruházási rátája	1,5
30. indikátor – Nettó nemzetközi befektetési pozíció	2
31. indikátor – Beruházási ráta	2
32. indikátor – Magánadósság	2
33. indikátor – Kormányzati adósság	2
34. indikátor – Kormányzati beruházási ráta	3
35. indikátor – Lakossági megtakarítások a rendelkezésre álló jövedelmek százalékában	3,5
36. indikátor – A magánhitelezés flow-mutatója	1,5
37. indikátor – A pénzügyi szektor forrásai értékének változása	2
38. indikátor – A hosszútávú kamatszintek alakulása	2
39. indikátor – A rövidtávú kamatszintek alakulása	2
40. indikátor – Deflált ingatlan-árindex	2
41. indikátor – A pénzügyi szektor tőkeáttétele	3
42. indikátor – Az energiaforrás-felhasználás növelésének támogatása	3
43. indikátor – A hatékony energia-felhasználás támogatása	2
44. indikátor – Birtokstruktúra	2
45. indikátor – Mezőgazdasági területek nagysága	3
46. indikátor – Területhasználat	3
47. indikátor – Vízfelhasználás	3
48. indikátor – Ökológiai gazdálkodásba bevont területek	2
49. indikátor – Ökológiai gazdálkodás művelési áganként	3
50. indikátor – Ökológiai állattartás	2
51. indikátor – Vegyszerhasználat	3

52. indikátor – Talajvédelem	4
53. indikátor – Növényegészségügy	3
54. indikátor – Növényvédőszer-forgalom	3
55. indikátor – Szermaradék-vizsgálatok	2
56. indikátor – Állategészségügy	3
57. indikátor – Borászati termékek	4
58. indikátor – Mezőgazdasági foglalkoztatottság	3
59. indikátor – Az agrártermelés infrastruktúrája	3
60. indikátor – A gazdaságok száma	3
61. indikátor – Jövedelmezőség és jövedelem	3
62. indikátor – Települési szilárd-hulladék mennyisége	3
63. indikátor – Lerakási hányad	3
64. indikátor – Hasznosítási hányad (csomagolóanyagok)	3
65. indikátor – Újratöltős csomagolások aránya	2
66. indikátor – Termékdíj-bevétel	2
67. indikátor – Csomagolóanyag-kibocsátás	2
68. indikátor – Közüemi víztermelés	4
69. indikátor – Szennyvízkezelés	4
70. indikátor – Fúrt kutak, vízkiemelés és visszasajtolás	2
71. indikátor – Erdőborítás	4
72. indikátor – Tulajdonosi szerkezet	3
73. indikátor – Természetvédelmi státusz	3
74. indikátor – Egészségi állapot	3
75. indikátor – Fahasználat, kitermelés	4
76. indikátor – Faj- és korösszetétel	3
77. indikátor – Erdősítés	2
78. indikátor – Védett területek	4
79. indikátor – A Natura 2000 területek ökológiai állapota	3
80. indikátor – Védett fajok	4
81. indikátor – Utazások száma	3
82. indikátor – A közlekedésre fordított kiadások	3
83. indikátor – Ingázás	2
84. indikátor – Járműállomány	3
85. indikátor – A közösségi közlekedés támogatása	2
86. indikátor – Áruszállítási teljesítmény	3
87. indikátor – Közúti és vasúti áruszállítás	3
88. indikátor – Belvízi áruszállítás	3
89. indikátor – Kombinált árufuvarozás	2
90. indikátor – Üvegházgáz-kibocsátás	3
91. indikátor – Felszíni középhőmérséklet	2
92. indikátor – Csapadékmennyiség	4

93. indikátor – Rendkívüli időjárású napok száma	3
94. indikátor – A környezet és természetvédelmi hatósági szervezet támogatása	2
95. indikátor – Környezetvédelmi ráfordítások	3
96. indikátor – Nemzeti parkok feladat- és hatásköre	2
97. indikátor – Nemzeti parki területek	3
98. indikátor – Nemzeti parkok költségvetése és létszáma	2
99. indikátor – Life+ program	3
100. indikátor – Környezet- és természetvédő civil szervezetek támogatása	2
101. indikátor – Gini-index	3
102. indikátor – Az első és az ötödik jövedelmi ötöd jövedelmi aránya	3
103. indikátor – Alacsony munkaintenzitású háztartások	2
104. indikátor – A szegénység által veszélyeztetettek aránya	3
105. indikátor – A szegénység által veszélyeztetett gyermekek	1
106. indikátor – Anyagi nélkülözés	1
107. indikátor – A váratlan kiadásokat finanszírozni nem képes lakosok aránya	2
108. indikátor – Fizetési elmaradásban lévők aránya	1
109. indikátor – EU2020 komplex mutató: a szegénység vagy a társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetettek aránya (APORE)	2
110. indikátor – A társadalmi védőhálóra fordított kiadások	2
111. indikátor – Idős munkavállalók foglalkoztatási rátája	3
112. indikátor – Hatvan évesnél idősebb lakosság szegénységi kockázata	4
113. indikátor – A nyugdíjba vonulás átlagos életkora	3
114. indikátor – Nyugdíj-megtakarítások	0
115. indikátor – Nyugdíjra fordított közkiadások	3/4
116. indikátor – Gyermekek alultápláltsága	0
117. indikátor – Szélsőséges anyagi depriváció	0
118. indikátor – Bölcsődés gyermekek aránya	1
119. indikátor – Óvodás gyermekek aránya	1
120. indikátor – Tanár-tanuló arány az általános iskolai oktatásban	4
121. indikátor – A matematikai teszten alacsonyan teljesítők aránya (PISA felmérés)	1
122. indikátor – A nem foglalkoztatott illetve oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok aránya (NEED)	2
123. indikátor – A külföldön tanuló egyetemisták aránya	4
124. indikátor – Diplomások aránya a 30-34 évesek között	5
125. indikátor – Az oktatásra fordított kiadások GDP-n belüli aránya	1
126. indikátor – Túlzsúfolt lakások	1
127. indikátor – Rossz minőségű lakásállomány	3
128. indikátor – Környezetszennyezés a lakóövezetekben	3
129. indikátor – A lakhatás költségeinek magas részaránya a háztartás kiadásai között	3
130. indikátor – A lakhatás költségeinek részaránya a saját tulajdonú lakásban lakók háztartási kiadásai között	2
131. indikátor – Várható, jó egészségben töltött évek száma, nők és férfiak esetében	2/3

132. indikátor – Önbevalláson alapuló egészségi állapot	3
133. indikátor – Akadályozott hozzáférés miatt el nem látott egészségügyi szükségletek	3
134. indikátor – A WHO becslése a zsebből fizetett egészségügyi ellátásokról a teljes egészségügyi költség arányában	2/3
135. indikátor – Az ezer lakosra jutó orvosok száma	1
136. indikátor – Az ezer lakosra jutó kórházi ágyak száma	4
137. indikátor – A költségvetésből az egészségügyre fordított kiadások	1
138. indikátor – A foglalkoztatás aránya	2
139. indikátor – A női foglalkoztatási ráta	2
140. indikátor – Az alacsonyan iskolázottak foglalkoztatási rátája	1
141. indikátor – Tartós munkanélküliség	1
142. indikátor – A munkanélküliségi csapda	3
143. indikátor – A szegénység kockázatának kitett munkavállalók	4
144. indikátor – A nemek közötti keresetkülönbség	1
145. indikátor – A határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező fiatalok aránya	3
146. indikátor – Az élethosszig tartó tanulás	1
147. indikátor – Demokrácia és részvétel	2
148. indikátor – Az intézményekbe vetett bizalom	3
149. indikátor – Választási részvétel	1
150. indikátor – A döntések átláthatósága	2

E szerint a gazdasági indikátorok átlaga 2,67, a környezeti indikátoroké 2,96, míg a társadalmi mutatók egy tragikus, 2,12-es átlagra jöttek ki. A mintegy „húsz” bukás egyik egyértelmű üzenete az, hogy a kormányzás az adott időszakban nem tartotta fontosnak a társadalmi felemelkedés ügyét, miközben a 4-esek hasonlóan nagy csoportja azt mutatja, hogy nem lenne lehetetlen a fejlődés. Ötös osztályzatot mindössze egyetlen területen, a diplomások aránya kapcsán tudtunk osztani, ez azonban egyben a Jelentés módszertanának állatorvosi lova. A 2013-as

felsőoktatási reform hatásai ugyanis ebben a statisztikában csak az évtized vége felé lesznek láthatóak, és a diákok növekvő mobilitása miatt a teljes negatív hatás nem is lesz látható.

Mindebből egy olyan bizonyítvány rajzolódik ki Magyarország számára, mely nem csak a nyugat-európai sztenderdekhez képest, de sok esetben a régiós országokhoz képest is visszalépést, vagy legfeljebb stagnálást mutat a Zöld fordulat területén.

GAZDASÁGI MUTATÓK

OSZTÁLYZAT:

2,6

I. ENERGIATERMELÉS

Az energiatermelésben megfogalmazható cél a megújuló energiaforrások súlyának érdemi növelése, ami egyúttal segíti a diverzifikált és biztonságos energiaellátást is. Ennek alapján a magyar energiatermelést a következő hat indikátor mentén értékeljük: (1) a megújuló energiatermelés összességében; (2) megújuló energia az áramtermelésben; (3) megújuló energia a fűtési és hűtési folyamatoknál; (4) megújuló energia a közlekedésben és szállításban; (5) a megújuló energia részesedése a nukleáris energiához képest; (6) végül pedig megvizsgáljuk az energiafüggőség alakulását is.

1. indikátor – A megújuló energiatermelés összességében

Osztályzat: 2

Magyarországon a megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiatermeléshez képest alacsony. Bár 2008 óta fokozatosan nő a megújuló energia hányada, az ország még igen messze van a 2020-as 14,65 százalékos céljától. 2012-ben ugyanis a meg-

újuló energia részaránya még csupán 9,6 százalék volt – ezzel Magyarország nemcsak az EU-átlagtól (14,1 százalék), de a négy visegrádi ország átlagától (10,6 százalék) is jelentősen elmaradt. Ennek alapján, az évről évre történő szerény javulást is figyelembe véve, kettes (2) osztályzattal értékeljük e téren a magyar teljesítményt.

2. indikátor – Megújuló energia az áramtermelésben

Osztályzat: 2

A megújuló energiaforrásoknak az áramtermelésben játszott szerepét tekintve sem jobb a kép. A 2008 és 2012 közötti időszak egészét tekintve ugyan e téren is szerény előrelépést tapasztalhattunk: a megújulók részesedése 5,3 százalékról 6,1 százalékra emelkedett. Mindez azonban úgy történt, hogy 2010 után a megújuló energiaforrások részaránya enyhén csökkent, és Magyarország elmaradása 2012-re nemcsak a 23,5 százalékos EU-átlaghoz, hanem a visegrádi országok 12,1 százalékos átlagához mérten is szembeszökő. Mindennek alapján ezen a területen is csupán kettes (2) osztályzattal értékelhetjük a magyar teljesítményt.

3. indikátor – Megújuló energia a fűtési és hűtési folyamatoknál

Osztályzat: 3

Valamivel kedvezőbb a kép, ha a megújuló energiaforrásoknak a fűtési és hűtési folyamatokban játszott szerepét tekintjük. Bár a 2011-ben a 12,3 százalékot elérő magyarországi részarány e téren is jelentősen kisebb az EU 15,1 százalékos átlagánál, kismértékben meghaladja a visegrádi országok kerekén 12 százalékos átlagát. Ezt figyelembe véve ezen a területen közepesnek minősítjük, azaz hármas (3) osztályzattal értékelhetjük a magyar teljesítményt.

4. indikátor – Megújuló energia a közlekedésben és szállításban

Osztályzat: 4

Biztatóbb a kép, amikor a megújuló energiának a közlekedésben és szállításban játszott szerepét értékeljük. A 2011-ben regisztrált 4,5 százalékos magyarországi részarány ugyanis mind az EU-átlagot (3,8 százalék), mind pedig a visegrádi négyek átlagát (kerekén 3 százalék) érdemben meghaladja. Ennek alapján ezen a területen jónak tartjuk, azaz négyes (4) osztályzattal minősítjük a magyar teljesítményt.

5. indikátor – A megújuló energia részesedése a nukleáris energiához képest

Osztályzat: 2

Sokkal kedvezőtlenebb trendet figyelhetünk meg viszont akkor, ha azt vizsgáljuk, hogy mekkora a megújuló energia részesedése a nukleáris energiához képest. Nem csupán azért, mert ennek a mutatónak a relatív értéke (2012-ben 43,4 százalék) önmagában is alacsony Magyarországon, de azért is, mert az elmaradásunk e téren éppen a vizsgált öt év alatt nőtt meg drámai mértékben az EU átlagához (2012-ben már 81 százalék) képest. Az Unió egészében ugyanis az a jellemző, hogy a megújuló energia térnyerése a nukleáris energia visszaszorulásával párhuzamosan zajlik. Az a tény, hogy ebből a folyamatból eddig nemcsak Magyarország, hanem általában a visegrádi térség is kimaradt (a V4-országok 2012-es átlagértéke ennél a mutatónál 39,3 százalék), nem menti a magyar teljesítményt. Ennek alapján ezen a területen gyengének tartjuk, azaz kettes (2) osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

6. indikátor – Energiafüggőség

Osztályzat: 3

Végül amellet, hogy a megújuló energiaforrásoknak az energiatermelésben játszott jelentőségét vizsgáljuk, célszerű az energiafüggőség kontextusát is tekintetbe vennünk. Ezt a mutatót tekintve 2008 és 2012 között a magyar helyzet javult: energiafüggőségünk az öt évvel korábbi 63,2 százalékról 52,3 százalékra csökkent. Bár ez még mindig magasabb a visegrádi országok alig 42 százalékos átlagánál, immár valamivel kisebb, mint az EU egészének 2012-es mutatója (53,3 százalék). Kérdés persze, hogy a javulás mennyiben tudható be az elhúzóó válságperiódus miatti automatikusan mérséklődő energiaigénynek, és az is nyilvánvaló, hogy a megújulók erőteljesebb szerepe nagyobb javulást hozhatna. Mindennek alapján ezen a területen közepesnek tekintjük, azaz hármas (3) osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

II. ENERGIAFOGYASZTÁS

Az energiafogyasztásban megfogalmazható cél az, hogy a hatékony és a takarékos energiafogyasztás irányába mozduljunk el. Ennek alapján a magyar energiafogyasztást a következő öt indikátor mentén értékeljük: (1) az energiaintenzitás; (2) a végső energiafogyasztás alakulása; (3) az elsődleges energiafogyasztás alakulása; (4) a kogenerációs, azaz a kapcsolt hő- és áramtermelés (CHP); (5) végül pedig a lakossági áramfogyasztás dinamikája szempontjából.

7. indikátor – Energiaintenzitás

Osztályzat: 2

Magyarországon az energiaintenzitás kismértékben javult, azaz az egységnyi GDP előállításához felhasznált energia szerény mértékben csökkent 2008 és 2012 között. Az energiaintenzitás mérésére a kilogramm kőolajegyenérték/ezer euró (kgoe/1000 EUR) mértékegységet használjuk. Értékét tekintve elmaradásunk az EU átlagához képest nem csökkent: a 2012-es magyar érték 268,9 kgoe/1000 EUR, míg az akkori EU-átlag 143,2 kgoe/1000 EUR volt. A magyar gazdaság energia-intenzitása ugyan valamivel jobb a visegrádi országok 2012-ben 313,1 kgoe/1000 EUR értéket mutató átlagánál, azonban az energiaintenzitás javulása nálunk valamivel kisebb volt az elmúlt

öt év folyamán. Mindennek alapján gyengének tekintjük, azaz kettes (2) osztályzattal értékeljük e mutató mentén a magyar teljesítményt.

8. indikátor – A végső energiafogyasztás alakulása

Osztályzat: 4

9. indikátor – Az elsődleges energiafogyasztás alakulása

Osztályzat: 4

Lényegesen kedvezőbbnek tűnik a kép akkor, ha akár a végső energiafogyasztás, akár az elsődleges energiafogyasztás alakulását tekintjük. Az energia-takarékosság mérésénél bázisul szolgáló 2005-ös évhez viszonyítva, az akkori energiafogyasztás értékét száznak tekintve, 2012-re Magyarországon a végső energiafogyasztás szintje 80,9-re, az elsődleges energiafogyasztásé 84,6-re csökkent. Ez a javulás nagyobb, mint amiről 1992-93 körüli értékek tanúskodnak akár az EU, akár a visegrádi országok átlagát tekintjük. Felvethető ugyanakkor, hogy e javulás erősen összefügghet a kényszerű magyarországi fogyasztáscsökkenéssel (ami az EU egészében, illetve a V4-országok átlagában lényegesen kevésbé jelentkezett). Mindezek alapján mind a végső energiafogyasztást, mind pedig az elsődleges energiafogyasztást tekintve jónak (4) minősítjük a magyar teljesítményt.

10. indikátor – A kogenerációs, azaz a kapcsolt hő- és áramtermelés (CHP)

Osztályzat: 2

Kedvezőtlen irányú tendenciát tapasztalhatunk viszont a kogenerációs, azaz a kapcsolt hő- és áramtermelés (CHP) területén. Magyarországon a kapcsolt villamosenergia-termelés elterjedtsége korábban uniós összehasonlításban is kifejezetten magas volt: 2008-ban nálunk a CHP aránya az összes áramtermeléshez képest 21,1 százalékot ért el, miközben az EU-átlag 11 százalék, a visegrádi négyek átlaga pedig 19,1 százalék volt. 2011-re azonban a magyarországi CHP aránya 16,6 százalékra csökkent, igaz, az EU-átlag sem nőtt érdemben. Mindennek alapján elégséges, azaz kettes (2) osztályzattal értékeljük ezen a területen a magyar teljesítményt.

11. indikátor – Lakossági áramfogyasztás dinamikája

Osztályzat: 4

Érdemi javulást mutat ugyanakkor a háztartások áramfogyasztásának alakulása. Az itt is bázisul szolgáló 2005-ös évhez viszonyítva – az akkori fogyasztás értékét száznak tekintve – 2012-re Magyarországon a lakossági áramfogyasztás szintje 95,6-re csökkent. Ez a javulás a már említett kényszerű fogyasztáscsökkenés feltételezett hatása mellett is figyelemre méltó, ugyanis a hét évvel korábbi bázishoz viszonyítva az EU átlagértéke 102,3, a visegrádi országok átlaga pedig 101,9. Mindezek alapján a lakossági áramfogyasztás dinamikájának terén jónak (4) minősíthetjük a magyar teljesítményt.

III. ZÖLD MUNKAHELYEK

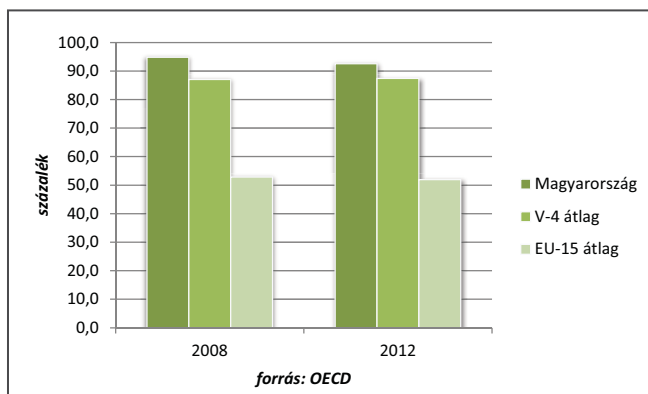
Az utóbbi időben igen szép számban olvashatók politikai, civil és tudományos igényű publikációk is a „zöld munkák” (zöld állások, illetve zöld munkahelyek – 'green jobs') témakörében. Ezeknek az írásoknak a döntő többsége ugyanakkor valójában nem méri a folyamatok alakulását, inkább illusztrálnak, illetve koncepciókat és/vagy irányelveket fogalmaznak meg. Nem véletlenül: a jelentős igény ellenére a zöld állások megbízható és érvényes mérése technikai-statisztikai értelemben egyelőre erősen problematikus. Optimális statisztikai-mérési környezetben a zöld munkahelyek megragadása három dimenzióban történhetne: (i) a környezet megőrzéséhez kapcsolódó termékek és szolgáltatások ágazati foglalkoztatásának alakulása szempontjából; (ii) a szennyezést csökkentő, környezettudatos technológiák alkalmazásának foglalkoztatási hatásait tekintve; végül pedig a (iii) minőségi, zöld, környezetbarát és általában is méltó munkakörülményeket biztosító munkahelyek (decent job) mutatói révén. Jelenleg azonban ez a megközelítés technikailag nem megoldható, különösen Magyarország esetében nem. Magyarországról ugyanis ma még azok az Eurostat adatok sem állnak rendelkezésre, melyek számos EU-tagország esetében hozzáférhetőek, és a környezeti javakat előállító és szolgáltatásokat nyújtó szektor (EGSS, environmental goods and services sector) foglalkoztatási adatait mérik. Emiatt itt csupán egy erősen redukált megközelítést alkalmazhatunk. A zöld munkák kapcsán megfogalmazható általános cél az, hogy dinamikusan növekedjen a zöld szektor, valamint a méltó munkavégzés körülményeit bizto-

sító és a környezetbarát munkahelyek aránya. Ennek alapján – EGSS foglalkoztatási statisztikák hiányában – a zöld munkák magyarországi alakulását a következő három mutató mentén értékeljük: (1) méltó munkakörülmények; (2) környezettudatos munkahelyek; (3) végül pedig a megújuló energiákhoz kapcsolódó foglalkoztatás szempontjából.

12. indikátor – Méltó munkakörülmények

Osztályzat: 1,5

Magyarországon a méltó munkakörülmények kevésbé valósulnak meg, amennyiben ezt a területet a túlzott munkaidő arányának mérőszámával közelítjük. Az OECD adatai szerint 2012-ben a 25-54 éves népesség több mint 92,5 százaléka hetente jellemzően több mint 40 órát dolgozott, és a túlmunka aránya alig csökkent 2008-hoz képest. Az Európai Unió 15 régi tagországában – amelyek már a 2004-es bővítés előtt is EU-tagállamok voltak – ez az arány alig 52 százalék, de még a többi visegrádi országban is alacsonyabb, mint nálunk. 2012-ben ez az érték a V4-országok átlagában 87,4 százalék volt. Mindennek alapján az elégtelen és az elégséges határán látjuk, azaz 1,5-es osztályzattal értékeljük e mutató mentén a magyar teljesítményt.

1. ábra: A heti 40 óránál hosszabb ideig fizetett munkát végzők aránya, 25-54 éves korcsoport (%) – 12. indikátor: Méltó munkakörülmények

13. indikátor – Környezettudatos munkahelyek

Osztályzat: 2,5

A környezettudatos munkahelyek alakulását az EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) öko-menedzsment- és auditrendszer szervezeti elterjedtségének egymillió lakosra vetített mutatójával közelítjük. Ezen

a téren Magyarország 2008 és 2012 között mérsékelt előrelépést mutatott: arányszámunk 1,69-ről 2,92-re nőtt, ami lényegesen jobb a visegrádi országok 2012-ben mért 1,49-es átlagánál. Jelentősen elmarad viszont az Európai Unió egészének 8,87-es értékétől – így ebben a dimenzióban az elégséges és a közepes határán látjuk, azaz 2,5-es osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

14. indikátor – Megújuló energiákhoz kapcsolódó foglalkoztatás

Osztályzat: 2,5

Végül a zöld munkák foglalkoztatási hatását a megújuló energiákhoz köthető szektorokban az EurObserv'ER kutatási jelentésének adatai alapján közelítjük. Itt a folyamatok időbeli alakulását nem tudjuk megragadni, csupán a 2010-es adatok alapján vonhatjuk le következtetéseinket. Eszerint egymillió lakosra vetítve Magyarországon 1155 munkahely volt a megújuló energiákhoz köthető szektorokban. Ez valamivel jobb a visegrádi országok átlagánál (1049), viszont lényegesen elmarad az Európai Unió egészének 2232-es értékétől. Így ebben a dimenzióban is az elégséges és a közepes határán látjuk, azaz 2,5-es osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

IV. ZÖLD KÖZTEHERVISELÉS

A zöld adózás terén megfogalmazódó általános cél az, hogy az adókat átereljük a munka és az alapvető fogyasztási cikkek adóztatásáról a közös tulajdonú javak használatához kötődő díjak és adók felé. Ennek elemzéséhez a magyar adózást a következő nyolc indikátor mentén értékeljük: (1) a fogyasztás adóztatása; (2) a munka adóztatása; (3) a tőke adóztatása; (4) a környezeti adók relatív súlya az adózásban; (5) az energia adóztatása; (6) szennyezési erőforrás-adók; (7) a szállítás adóztatása; (8) végül pedig a pénzügyi tranzakciók adóztatása. A mutatók nagy száma miatt itt a kifejtést koncentrált formában tesszük meg.

15. indikátor – A fogyasztás adóztatása

Osztályzat: 2

16. indikátor – A tőke adóztatása

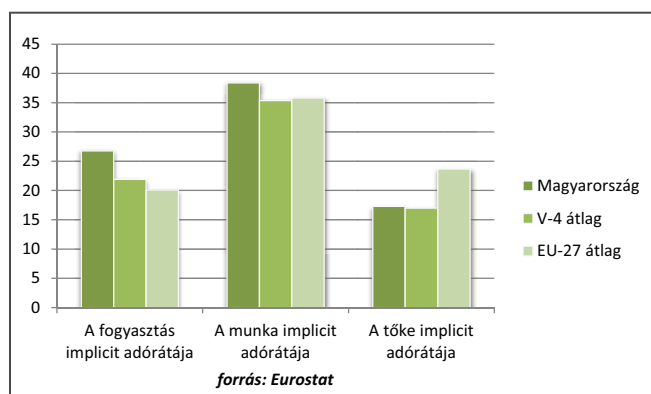
Osztályzat: 2

Magyarországon európai összevetésben magas a fogyasztás, viszont alacsony a tőke adóztatása, ráadásul 2008 és 2011 között ez a folyamat mindkét mutató mentén kedvezőtlen irányba változott. Tegyük hozzá, hogy a tőke csekély adóztatása általános jelenség a visegrádi országokban, a fogyasztás magas magyarországi adóterhe viszont régiós összevetésben is szembeötlő. Ennek alapján e két mutató mentén csupán elégségesnek tartjuk, azaz kettes (2) osztállyal minősíthetjük a magyar teljesítményt.

17. indikátor – A munka adóztatása

Osztályzat: 2,5

Valamivel kedvezőbb a kép a munka adóztatása, a környezeti adók relatív súlya, illetve az energia adóztatása szempontjából. Bár a munka implicit adóterhelése (2011-ben 38,4 százalék) még mindig magasabb az EU-átlagnál (35,8 százalék) és a visegrádi átlagnál (35,4 százalék) is, Magyarországon a munka túlzott adóterhelése mérséklődőben van, így 2008 óta a nemzetközi értékekhez viszonyított különbség is csökkent.

2. ábra: A fogyasztás, a munka és a tőke tényleges adórátái (2011) – IV. Zöld közteherviselés

18. indikátor – A környezeti adók relatív súlya az adózásban

Osztályzat: 2,5

19. indikátor – Az energia adóztatása

Osztályzat: 2,5

Európai összevetésben átlagosnak számít a magyarországi környezeti adók relatív súlya, viszont e téren 2010 és 2012 között az adóterhelés csökkenését tapasztalhatjuk, ami kedvezőtlen. Az energia implicit

adóterhelését tekintve 2008 és 2012 között nem volt egyértelmű trend – a kiszámíthatatlanság pedig azóta csak nőtt a sajátos politikai lépések (szektorális és egyéb különadók, illetve az energiafogyasztási díjak mérséklése) miatt. Mindezek alapján e három mutató mentén az elégséges és a közepes határán látjuk, azaz 2,5-es osztállyal értékeljük a magyar teljesítményt.

20. indikátor – A pénzügyi tranzakciók adóztatása

Osztályzat: 3

A pénzügyi tranzakciók adóztatása pusztán a nemzetközi összehasonlító adatok alapján akár kedvezőnek is tűnhetne, különösen a többi visegrádi országhoz képest. Azonban a kiszámíthatatlanság, az adók kivetésének ad hoc, büntető jellege és a kivetés módja miatti negatív közvetett hatások (többek között a készpénz forgalmát, így a rejtett gazdaságot ösztönző hatás, valamint a pénzügyi rendszer stabilitására gyakorolt kedvezőtlen hatás) miatt ebben a dimenzióban is legfeljebb közepesnek láthatjuk, azaz hármas (3) osztállyal értékeljük a magyar teljesítményt.

21. indikátor – Szennyezési erőforrás-adók

Osztályzat: 3,5

22. indikátor – Szennyezés adóztatása

Osztályzat: 3,5

A szennyezés és a szállítás adóztatásának szintje megfelelőnek tűnik, különösen a visegrádi országok átlagával történő összevetésben. A magyar teljesítményt azonban e két adózási metszetben sem értékelhetjük egyértelműen jóra, mivel az adatok időbeli alakulásában instabilitás és kiszámíthatatlanság tükröződik. Mindezek alapján e két indikátor mentén a közepes és a jó határán látjuk, azaz 3,5-es osztállyal értékeljük a magyar teljesítményt.

V. ZÖLD IPAR ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Ellentétben a megújuló energiaszektormal vagy a mezőgazdasággal, az ipari és a szolgáltató ágazatok egy részében nem magától értetődő, hogy miként növekedhetnek környezetbarát módon. Ezen a területen a megfogalmazható általános cél egyrészt

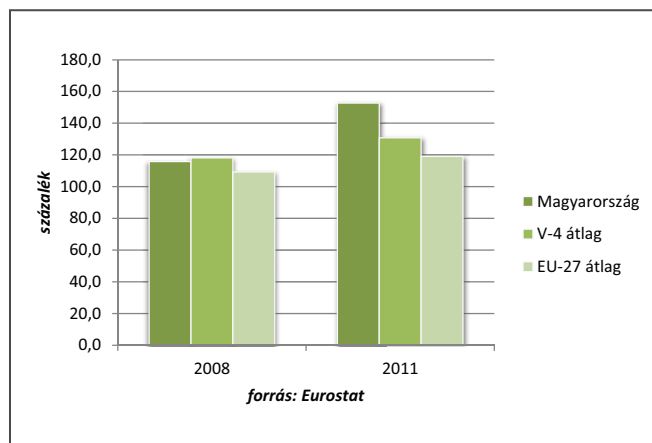

az, hogy növekedjen a zöld technológiák alkalmazása, másrészt az, hogy a hozzáadott érték növelését leválasszuk (decoupling) a szennyező anyagok kibocsátásától. Ezeknek a céloknak a teljesülését elvben nyolc mutató mentén elemeznénk, azonban az EGSS-szektorral kapcsolatos adatgyűjtés fentebb már jelzett magyarországi hiánya miatt a környezeti javakat előállító és szolgáltatásokat nyújtó szektor hozzáadott értékének alakulását nem tudjuk vizsgálni. Így értékelésünk hét indikátora: (1) erőforrás-termelékenység; (2) ökocímkek terjedésének alakulása; (3) zöld szabadalmak az ipari és a szolgáltató ágazatokban általában; (4) energiahatékonyságot javító építőipari szabadalmak; (5) élelmiszeripari tápelem-szennyezés; (6) fémipari nehézfém-szennyezés; végül pedig (7) vegyipari összes szerves szén (total organic carbon, TOC) szennyezés. A mutatók nagy száma miatt a kifejtést itt is koncentrált formában tesszük meg.

23. indikátor – Erőforrás-termelékenység

Osztályzat: 4

Kedvező képet mutat a magyarországi ipari és szolgáltató ágazatok zöldüléséről az erőforrás-termelékenység, illetve az építőiparban alkalmazható energiahatékonyság-javító szabadalmak alakulása. 2008 óta a magyar erőforrás-termelékenység folyamatosan és jelentősen javult. A bázisul szolgáló 2000-es évhez képest 2011-re 52,63 százalékponttal nőtt, lényegesen nagyobb mértékben, mint az Európai Unió vagy a visegrádi országok átlagában mért (19, illetve 31 százalékpontos) javulás. A magyar szabadalmak között arányában igen sok az energiahatékonyságot javító építőipari szabadalom, az

3. ábra: Erőforrás-termelékenység (GDP/összes anyagfelhasználás, %) – V. Zöld ipar és szolgáltatások

OECD Zöld Növekedési Adatbázisában 2010-re közölt 6,83 százalékos arány kifejezetten magasnak számít nemzetközi összehasonlításban. Mindezek alapján e két indikátor mentén jónak (4) minősíthetjük a magyar teljesítményt.

24. indikátor – Zöld szabadalmak az ipari és a szolgáltató ágazatokban általában

Osztályzat: 3,5

A zöld szabadalmak növekedésének dinamikája általában is viszonylag kedvező képet mutatott Magyarországon, azonban éppen 2008 óta a folyamat megtorpanását tapasztalhatjuk. Tegyük hozzá: e mutató kedvező értékét erősen befolyásolhatta a távoli bázis (1990) is. Emiatt e téren a közepes és a jó határán látjuk, azaz 3,5-es osztállyal értékeljük a magyar teljesítményt.

25. indikátor – Ökocímkek terjedésének alakulása

Osztályzat: 2,5

Kevésbé kedvező képet mutat a magyarországi folyamatokról az ökocímkek terjedése. Az Eurostat 2010-re vonatkozó adatai szerint egymillió lakosra csupán 0,6 ökocímke jutott Magyarországon szemben az EU egészében mért 2,14-es értékkel. Ráadásul a magyarországi folyamat dinamikája sem egyértelműen kedvező. Igaz, az ökocímkek nálunk még mindig jobban elterjedtek, mint a visegrádi országok átlagában (2010-ben 0,45-es érték). Mindezek nyomán e téren az elégséges és a közepes határán látjuk, azaz 2,5-es osztállyal értékeljük a magyar teljesítményt.

26. indikátor – Élelmiszeripari tápelem-szennyezés

Osztályzat: 2,5

27. indikátor – Fémipari nehézfém-szennyezés

Osztályzat: 2,5

28. indikátor – Vegyipari összes szerves szén szennyezés

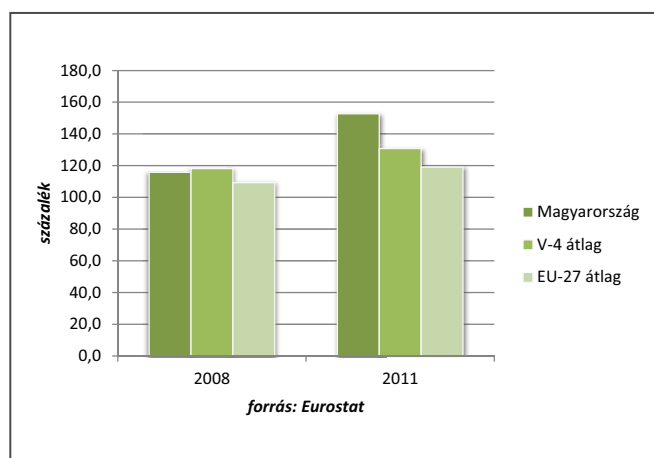
Osztályzat: 2,5

Felemás kép tárul elénk akkor, ha a szennyezés szempontjából meghatározó magyarországi iparágak károsanyag-kibocsátásának mutatóit tekintjük át az Európai Környezeti Ügynökség (European Environment Agency, EEA) adatai alapján. Az élelmiszeripar táp-elem-szennyezésének szintje ugyan jelentősen csökkent 2009-re, de még lényegesen magasabb volt az EU-átlagánál, ezért e téren közepesre értékelhetjük a magyar teljesítményt. A fémgyártási tevékenységekhez kapcsolódó nehézfém-szennyezés csökkenése ennél is jelentősebb volt, ennek következtében ezen a területen a közepes és a jó határán látjuk, azaz 3,5-es osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt. Kevésbé kedvező, hogy a magyar vegyipar összes szerves szén-szennyezése nőtt 2007 és 2009 között az EEA adatai szerint, ugyanakkor még mindig kisebb mint akár az EU-átlag, akár a V4-országok átlaga. Mindezek nyomán ez utóbbi területen az elégséges és a közepes határán látjuk, azaz 2,5-es osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

VI. FENNTARTHATÓ MEGTAKARÍTÁSOK

Általában a beruházások és megtakarítások terén megfogalmazódó általános cél az, hogy a Zöld fordulat beruházási igényeihez kedvező legyen a megtakarítási környezet, vagyis a szükséges beruházások makropénzügyileg fenntartható pálya mentén valósulhassanak meg. Ennek elemzéséhez a magyar megtakarítási-beruházási környezetet a következő hét mutató mentén értékeljük: (1) nettó nemzetközi befektetési pozíció; (2) beruházási ráta; (3) magángazdasági szereplők beruházási rátája; (4) kormányzati beruházási ráta; (5) lakossági megtakarítások a rendelkezésre álló jövedelmek százalékában; (6) magán-

4. ábra: Lakossági megtakarítások (a rendelkezésre álló jövedelem %-ában) – VI. Fenntartható megtakarítások

adósság; végül pedig (7) kormányzati adósság. Az indikátorok nagy száma miatt a kifejtést itt is koncentrált formában tesszük meg.

29. indikátor – Magángazdasági szereplők beruházási rátája

Osztályzat: 1,5

Jelenleg a magyar gazdaság egyik legsérülékenyebb pontját a magángazdasági szereplők alacsony beruházási hajlandósága jelenti. Aligha függetlenül a jogbiztonság és az üzleti környezet problémáitól, a magyar magángazdaság korábban is alacsony beruházási rátája 2008 és 2012 között tovább csökkent, a GDP arányában 13,6 százalékról 11,1 százalékra. A mostani arány már biztosan nem elegendő egy felzárkózásban reménykedő ország kapacitásainak megújításához, és évről évre folyamatosan elmarad a visegrádi országokban tapasztalható aránytól. Ennek alapján ezen a területen az elégtelen és az elégséges határán látjuk, azaz 1,5-es osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

30. indikátor – Nettó nemzetközi befektetési pozíció

Osztályzat: 2

31. indikátor – Beruházási ráta

Osztályzat: 2

32. indikátor – Magánadósság

Osztályzat: 2

33. indikátor – Kormányzati adósság

Osztályzat: 2

Az alacsony magángazdasági beruházási aktivitás következtében a teljes magyar gazdaság beruházási rátája is alacsony, 2008 és 2012 között pedig trendjében csökkenő volt: a GDP arányában 21,7 százalékról 17,4 százalékra esett vissza, évről évre 3-4 százalékponttal maradt el a V4-országok átlagértékétől. A jelentős kiigazító csomagok mellett is sérülékeny maradt a magyar gazdaság. Ezt jelzi, hogy Magyarország nettó nemzetközi befektetési pozíciója lényegesen rosszabb nemcsak az EU-átlagnál, de a visegrádi országok átlagánál is. Pénzügyi kitett-

ségünk 2012-ben a GDP 103 százalékára rúgott (az EU-átlag 32,5 százalék, a visegrádi átlag pedig 70,8 százalék volt). Mindez összefügg azzal, hogy mind a kormányzati adósság, mind pedig a magyar magánadósság szintje magas; 2012-ben az államadósság a GDP 80 százalékát súrolta, a magánadósság pedig a GDP 131 százalékát érte el – ráadásul mindkét mutató értékénél bizonytalan a változások trendje. Az EU-országok átlagában a magánadósság szintje a magyarországinál valamivel nagyobb, az államadósságé pedig valamivel kisebb, a referenciacsoportként szolgáló visegrádi országok átlagos eladósodottsága viszont mindkét mutató szerint lényegesen mérsékeltebb. Mindezek nyomán a fenti négy indikátor (a teljes beruházási ráta, a nettó nemzetközi befektetési pozíció, a kormányzati adósság és a magánadósság) mentén egyaránt csupán elégségesnek tartjuk, azaz kettes (2) osztályzattal minősíthetjük a magyar teljesítményt.

34. indikátor – Kormányzati beruházási ráta

Osztályzat: 3

Ehhez képest a kormányzat beruházási aktivitásának szintje, amely a GDP arányában 2012-ben már 3,4 százalékot ért el, viszonylag kedvező – meghaladja az EU-átlagot, és eléri a visegrádi országok átlagát. Így ezen a területen közepest (3) adhatunk a magyar teljesítményre.

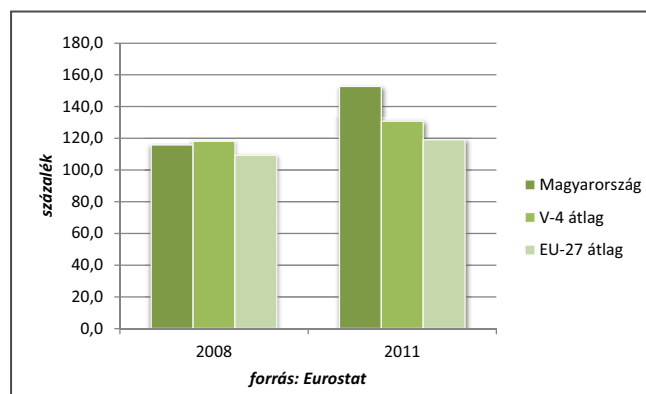
35. indikátor – Lakossági megtakarítások a rendelkezésre álló jövedelmek százalékában

Osztályzat: 3,5

Végül még egy mutató járul hozzá viszonylag kedvezően a magyar gazdaság megtakarítási-beruházási pozíciójához. 2008 után a magyar lakosság megtakarítási rátája a rendelkezésre álló jövedelem arányában 10 százalék fölé emelkedett, és stabilan ott is maradt. E metszetben persze joggal kifogásolható, hogy mindez a jövedelmek szélsőségesen egyenlőtlen eloszlása mellett ment végbe, azaz a megtakarításra képes háztartások potenciális aránya erősen korlátozott. Az utóbbi évek magyar lakossági megtakarítási rátája (2012-ben 10,4 százalék) mindenesetre lényegesen meghaladja a visegrádi átlagot (8,5 százalék), bár még elmarad az EU-átlagtól (13 százalék). Mindezek alapján ebben a dimenzióban a közepes és a jó határán látjuk, azaz 3,5-es osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

VII. FENNTARTHATÓ PÉNZÜGYI RENDSZER

A Zöld fordulat fontos eleme a pénzügyi megújulás – tekintettel arra is, hogy a közelmúlt globális válsága eredetében globális pénzügyi válságként jelentkezett, és a válság alapjai is jórészt pénzügyi rendszerproblémákra vezethetők vissza (vö. az ingatlanhitelezési gyakorlattal összefüggő ingatlanbuborékok kialakulását). Így ezen a területen általános cél olyan stabil és szilárd pénzügyi környezet biztosítása, amely megfelelően alacsony kamatszint mellett működik és alacsony pénzügyi rendszerkockázatot hordoz magában. Ennek elemzéséhez a magyar pénzügyi környezetet a következő hat mutató mentén értékeljük: (1) a pénzügyi szektor forrásai értékének változása; (2) deflált ingatlan-árindex; (3) a magánhitelezés flow mutatója; (4) a pénzügyi szektor tőke-áttétele; (5) a hosszú távú kamatszintek alakulása végül pedig (6) a rövid távú kamatszintek alakulása. Az indikátorok nagy száma miatt a kifejtést itt is koncentrált formában tesszük meg.

5. ábra: Magángazdaság nettó hitelezése (a GDP %-ában) – VII. Fenntartható pénzügyi rendszer

36. indikátor – A magánhitelezés flow-mutatója

Osztályzat: 1,5

A magyar pénzügyi rendszer rossz működését pregnánsan mutatja a magánszektor hitelezésének alakulása; ami, ugyancsak összefüggésben a jogbiztonság és az adózás problémáival, visszaköszön a fentebb kifejtett, példátlanul alacsony magánberuházási arányban is. A korábbi túlfűtöttség után a válság hatására a magyar bankok előbb 2009-ben durva hitelstopot alkalmaztak, de a konszolidáció később sem történt meg: a hitelezés a 2011-2012-es időszakban is extrém mértékű volatilitást, ingatlagságot mutatott, szemben az EU-átlagával vagy a vi-

segrádi országokkal. Mindezek alapján ebben a dimenzióban az elégtelen és az elégséges határán látjuk, azaz 1,5-es osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

37. indikátor – A pénzügyi szektor forrásai értékének változása

Osztályzat: 2

38. indikátor – A hosszútávú kamatszintek alakulása

Osztályzat: 2

39. indikátor – A rövidtávú kamatszintek alakulása

Osztályzat: 2

40. indikátor – Deflált ingatlan-árindex

Osztályzat: 2

Ugyancsak kedvezőtlen folyamat, hogy a magyarországi pénzügyi szektor forrásai 2011-ben is, de különösen 2012-ben jelentősen csökkentek. Ebben az időszakban az európai országok bankszektorai nagyrészt már a konszolidáció jeleit mutatták, a forrásállomány az EU-országok átlagában és a visegrádi országok átlagában is nőtt. A magyar bankszektor forráscsökkenése csupán azért nem rendítette meg teljes mértékben a pénzügyi stabilitást, mivel a korábbi években, még 2008 és 2010 között is, folyamatosan bővült a forrásállomány. Bár a magyar kamatszintek mind a hosszú lejáratú államkötvényeknél, mind pedig rövid lejáraton – a három havi bankközi kamatlábak mutatójával mérve – jelentősen csökkentek, az EU-átlaghoz és a többi visegrádi országhoz viszonyított jelentős kamatfelár mindkét mutató esetében fennmaradt. Ezt jelzi, hogy a visegrádi országok átlagos hosszú lejáratú államkötvény-hozamszintje 2012-ben 3,81 százalék volt, szemben a magyar 5,92 százalékkal; a három havi bankközi kamatoknál pedig a visegrádi átlag 1,97 százalékra mérséklődött 2012-ben, szemben a magyarországi 4,18 százalékkal. Eközben 2008 és 2012 között folyamatos, és mind az EU-átlagnál, mind a visegrádi átlagnál jelentősen nagyobb mértékben csökkent a magyarországi ingatlanok reálértéke. Mivel mind a négy fenti mutató a magyarországi pénzügyi rendszer fokozott kockázatát, a normálisnál

lényegesen nagyobb volatilitását, ingatagságát jelzi, ezekben a dimenziókban csupán elégségest adunk, azaz kettes (2) osztályzattal értékeljük a magyar teljesítményt.

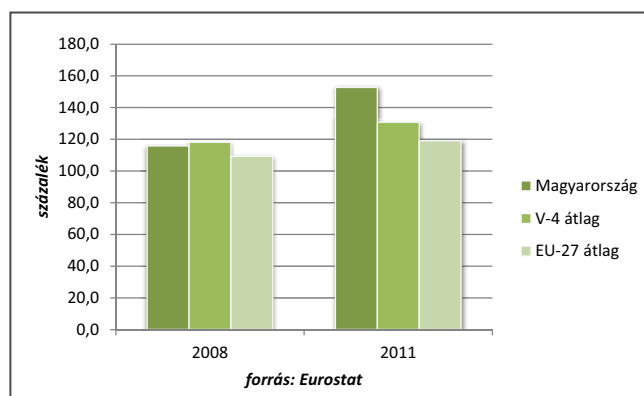
41. indikátor – A pénzügyi szektor tőkeáttétele

Osztályzat: 3

Végül a pénzügyi szektor tőkeáttételi mutatója viszonylagos stabilitásra utal. 2008 és 2012 között a magyarországi bankrendszer hitel – saját tőke aránya (debt-to-equity ratio) csak mérsékelten, az európai folyamatokkal összhangban csökkent. Ezen a területen a válság periódusában tapasztalható leépülés normális mértékűnek mondható, és nem tér el lényegesen a visegrádi országokra általában jellemző trendtől sem. Mindennek alapján ezen a területen közepesnek tartjuk, azaz hármassal (3) osztályzattal értékelhetjük a magyar teljesítményt.

VIII. BEFEKTETÉSEK A ZÖLD FORDULATBA

A Zöld fordulat nyilvánvalóan jelentős közpénzügyi forrásokat igényel. A zöld gazdasági fejlesztésekhez Magyarországon a potenciális forrásokat döntően az Európai Regionális Fejlesztési Alapból és a Kohéziós Alapból érkező források, illetve az ezekhez kapcsolódó magyar állami hozzájárulás adják. Technikailag mindez a Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) pénzügyi forrásaiból valósul meg.

6. ábra: Zöld gazdasági fejlesztések támogatása Magyarországon (támogatásban részesült projektek értéke a Környezet és Energia Operatív Program kapcsolódó prioritásainak arányában (%)) – VIII. Befektetések a Zöld fordulatba

Ezen a területen az általános cél az, hogy megfelelő pénzügyi forrásokat biztosítsunk a megújuló energiaforrások fejlesztéséhez és a hatékonyabb energiafelhasználásához szükséges beruházásokhoz. Ennek

értékeléséhez a KEOP 4. és 5. prioritási tengelyei-
nek támogatási adataiból képzett két mutatót hasz-
nálunk: (1) a megújuló energiaforrás-felhasználás
növelésének támogatása, illetve (2) a hatékony ener-
giafelhasználás támogatása.

42. indikátor – Az energiaforrás-felhasználás növelésének támogatása

Osztályzat: 3

A megújuló energiaforrás-felhasználás növelésének
támogatását a támogatásban részesült projektek ér-
téke alapján minősíthetjük. A KEOP 4. prioritása teljes
keretének arányában 2011-ig elfogadható ütemben nőtt
a támogatások megítélése, 2012-ben azonban meg-
torpanás történt, aminek alapvetően adminisztratív
okai vannak. Mindezek alapján a megújuló energia-
forrás-felhasználás növelésének támogatása terén
közepesnek (3) minősíthetjük a magyar teljesítményt.

43. indikátor – A hatékony energia- felhasználás támogatása

Osztályzat: 2

A hatékony energia-felhasználás támogatását ugyan-
csak a támogatásban részesült projektek értéke
alapján minősíthetjük. A KEOP 5. prioritása teljes
keretének arányában 2010-ig ugrásszerűen nőtt a
támogatások megítélése, a pályázati igények nagy
száma világosan jelezte, hogy a tervezett kerethez
képest nagyságrendekkel nagyobb a kereslet. A pót-
lólagos igényhez történő alkalmazkodás helyett azon-
ban 2011-2012-ben komoly megtorpanás történt,
aminek a pénzügyi források hiánya mellett adminiszt-
ratív okai is voltak. Mindezek alapján a hatékony
energia-felhasználás támogatása terén csak elég-
ségesnek (2) minősíthetjük a magyar teljesítményt.

KÖRNYEZETI MUTATÓK

OSZTÁLYZAT:

2,9

IX. TERMŐFÖLD

44. indikátor – Birtokstruktúra

Osztályzat: 2

A magyarországi termőföld-tulajdonviszonyokról – a földnyilvántartás sajátosságai miatt – nem állnak rendelkezésre megbízható, a változások trendjeinek követésére is alkalmas statisztikai adatok. A legfontosabb támpont a Magyarország mezőgazdasága, 2013 (Gazdaságszerkezeti összeírás – előzetes adatok) című KSH-kiadvány, amely a 2010-es és a 2013-as adatokat hasonlítja össze. A számok tanúsága szerint a birtokstruktúrában egészségtelen folyamatok zajlottak az Orbán-kormány időszakában: folytatódott a birtokkoncentráció, csökkent a kis- és nőtt a nagybirtokok aránya. Ezek a tendenciák egy már korábban is torz és fenntarthatatlan birtokstruktúrát deformáltak tovább. Andrásfalvy Bertalan, az Antall-kormány volt minisztere szerint olyan földbirtokszerkezet jött létre, amelyhez hasonló csak a gyarmatokon van.

A volt vidékfejlesztési államtitkár, Ángyán József adatai alapján „A termőföld egyik felét nálunk a tőkés nagybirtok, másik felét a kis-, közepes egyéni gazdaságok művelik. Ugyanakkora – mintegy 3,4-3,4 millió hektár – termőterületen gazdálkodva a társas vállalkozások bérmunka formájában mindössze 85 ezer embernek adnak munkát, míg a kis, közepes egyéni gazdaságok – a teljes és részmunkaidős önfoglalkoztatást és a bérmunkát is figyelembe véve – éves munkaerő egyenértékben (1800 munkaóra/év) számított munkaerő-lekötése, foglalkoztatási kapacitása mintegy 358 ezer fő.”

A vizsgált időszakban a családi gazdaság méretű agrárgazdaságok száma is folyamatosan csökkent.

Az egészséges és fenntartható irányt az jelentené, ha az Európában a családi gazdaságok kategóriáját jelentő, 10 és 60 hektár közötti birtokok aránya növekedne, ám ezzel éppen ellentétes változások zajlanak.¹

45. indikátor – Mezőgazdasági területek nagysága

Osztályzat: 3

Magyarország területének hozzávetőlegesen a 75 százaléka alkalmas mezőgazdasági művelésre. Az

¹ www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/gszo/gszo_elozetes_2013.pdf

ebből valóban agrártermelésre használt terület – a nagy trendeket tekintve – a rendszerváltás óta csökkent, és ez a folyamat az elmúlt években is folytatódott – többek között azért, mert viszonylag könnyű és kevés költséget igénylő művelet a termőföldek átminősítése, a termelésből történő kivonás. A kormánytöbbség a 2010-2014-es ciklusban elfogadott ugyan egy „földvédelmi” törvényt, de ez számos kiskaput tartalmaz, és például bányászati vagy településfejlesztési célból is engedélyezi akár a legjobb minőségű szántók átminősítését, amely – korlátos környezeti erőforrásról lévén szó – fenntarthatatlan szabályozási gyakorlat.

46. indikátor – Területhasználat

Osztályzat: 3

Ezen a területen nem mutatkozott számottevő változás az elmúlt években, azaz sem előrelépés, sem romlás nem történt egy alapvetően kevésbé fenntartható helyzethez képest, melyre a monokultúrás szántóföldi növénytermesztést szolgáló területhasználati módok dominanciája jellemző.

47. indikátor – Vízfelhasználás

Osztályzat: 3

Az alapvetően csapadékfüggő vízfelhasználást az öntözhető területek aránya befolyásolja, mely az utóbbi években lassan nő. Fenntarthatatlan tendenciák ezen a területen is jócskán mutatkoznak: az Orbán-kormány lehetővé tette az engedély nélkül fúrt talaj- és rétegvíz-kutak legalizálását, ugyanakkor semmilyen lépést nem tett a víztakarékos (csepegtető és egyéb) öntözési technológiák elterjesztése érdekében. Mindközben az Orbán-kormány saját vízstratégiája is tarthatatlannak nevezi a jelenlegi, egyfelől ár- és belvízborításokkal, másfelől rendszeres aszályokkal (és az öntözött területeken pazarló vízfelhasználással) jellemzett helyzetet.

X. FENNTARTHATÓ GAZDÁLKODÁS

48. indikátor – Ökológiai gazdálkodásba bevont területek

Osztályzat: 2

Magyarországon a 2000-es évek közepéig (és különösen látványosan a Nemzeti Agrár Környezetvédelmi Program 2002-es elindítása után) jelentősen növekedett az ökológiai gazdálkodók száma és az általuk művelt területek nagysága. A csúcson több mint 130 ezer hektár ökológiai gazdálkodással művelt terület és közel 1600 ellenőrzött mezőgazdasági termelő volt. 2004 óta azonban mind az ellenőrzés alá vont terület méretében, mind az ellenőrzött gazdasági szereplők számában ingadozás, illetve visszaesés figyelhető meg, 2009 óta pedig látványos a csökkenés, ami elsősorban a szabályozási és támogatási rendszer átalakítására vezethető vissza. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy Magyarország az utolsók között kullog Európában az ökológiai gazdálkodás részaránya terén, akkor a mára elért „eredmény” elkeserítő: 2012-ben 130,6 ezer hektáron 1560 termelő folytatott ökológiai gazdálkodást, ami nagyjából az egy évtizeddel korábbi értéknek felel meg. A Magyarországon tapasztalt csökkenés Európában, illetve a szűkebb kárpát-medencei térségben is példátlan és egyedülálló.

49. indikátor – Ökológiai gazdálkodás művelési áganként

Osztályzat: 3

Magyarország ellenőrzött ökológiai gazdálkodási területének több mint fele (57 százalék) rét, legelő, extenzív gyepek, ugar, halastó és nem minősített nádas, erdő. Az ellenőrzött terület közel ötvenezer hektárján (49119 ha, 38 százalék) termesztettek gabonaféléket, napraforgót, repcét, ipari növényeket, burgonyát. Ezek egy része is takarmánynövény volt. A legelőterületek, ugar, halastavak, nádas, erdő és a szántóföldi növények összes ellenőrzött területe 123376 hektár, 94,6 százalék. Gyümölcsöket, szőlőt, bogyós növényeket 5311 hektáron, friss zöldségeket, dinnyét, földiepret, termesztett gombát 1656 hektáron termesztettek. A két termékkategória az összterület 5,4 százalékát teszi ki. Az ültetvények (bogyósok, gyümölcsösök, szőlő) területe nagyságrendben hasonló a halastavak méretéhez.

Az ökológiai gazdálkodás jó esetben a magas(abb) hozzáadott értékről, a helyi termékről és az értékesítésből közvetlenül profitáló termelőkről szól. Magyarországon ehelyett biotakarmány- és mezőgazdasági alapanyag előállítás zajlik, kiegészítve azzal, hogy a másképp nem hasznosított ugarokat, gyepeket, nádasokat stb. a magasabb támogatás érdekében az ökológiai gazdálkodásba soroltatják, ezzel is szépítve (akaratlanul) a statisztikát.

50. indikátor – Ökológiai állattartás

Osztályzat: 2

Az összes állatállomány 75 százaléka szarvasmarha. A 933 számosállományú bivalyállományt is ideszámítva, ami az összes állomány 4,2 százaléka, a kérődzők a 22216 állategységből 17607 állategységet, azaz 79,2 százalékot tesznek ki. Ennek az állománynak a túlnyomó többsége nemzeti parki (génmegőrzési, illetve bemutatási céllal tartott) állat, amelyek az élelmiszertermelésben nem vesznek részt. Kedvezőtlen jelenség az is, hogy az ökológiai állattartásban tartott állatállomány nagysága (a baromfiféléket leszámítva) folyamatosan csökken. Különösen látványos a visszaesés a bioméhészet területén, amely korábban a magyarországi ökológiai állattartás egyik sikerágazata volt.

51. indikátor – Vegyszerhasználat

Osztályzat: 3

Hazánkban az értékesített növényvédő-szerek mennyisége a gazdasági válság óta 15 százalékkal visszaesett, ám az értékesített mennyiség még így is megduplázódott a 2000-es szinthez képest 2011-ben a mezőgazdasági termelőknek értékesített növényvédő szerek mennyiségének 44 százaléka gyomirtószer volt. Az értékesített műtrágya mennyisége 2007-ig folyamatosan nőtt, azóta jelentősen visszaesett. A felhasználásban túlsúlyban van a nitrogénműtrágyázás, a gazdálkodók elsősorban a foszfor- és a kálium-hatóanyag kijuttatását csökkentik pénzügyi nehézségeik esetén. A nitrogén aránya az összes hatóanyag-tartalomban 2011-ben 73 százalék volt. A műtrágyamennyiség csökkentése az okoktól függetlenül is kedvező, az arány eltolódása a nitrogén felé azonban – a talajok nitrát-tartalmát figyelembe véve – károsnak tekinthető. Megjegyzendő, hogy Magyarországon a talajok foszformérlege 2000 és

2011 között minden évben negatív volt, ami már a termelés hatékonyságának fenntartását veszélyeztetheti.

XI. ÉLELMISZERBIZTONSÁG

2012-ben a Magyar Élelmiszerbiztonsági Hivatalnak a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalba történő integrálásával létrejött a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH), a kormányzati szándék szerint megvalósítva a kockázatelemzésen alapuló, a közegészségügyi, élelmiszerlánc-biztonsági célokra összpontosító rendszer működését, mindez azonban nem járt együtt a hatósági ellenőrzési és vizsgálati kapacitás növelésével. Az átalakítással az ellenőrzési gyakorlat is megváltozott, megnehezítve a korábbi évekkal történő összevetést.

52. indikátor – Talajvédelem

Osztályzat: 4

2011-ben a 2269 talajvédelmi hatósági ellenőrzés során 219 esetben nem felelt meg valamely talajvédelmi előírásnak az ellenőrzés tárgya (9 százalék), ami további intézkedést vont maga után. Ez az arány 2012-ben némileg változott, mivel 1575 ellenőrzésből 126 esetben (7 százalék) tapasztalhatták a talajvédelmi felügyelők, hogy nem felel meg az előírásoknak a vizsgált terület. A jogszabálysértések jellege az elmúlt két évben nem változott, legtöbb esetben a talajvédelmi kötelezettségeket – főként a jogszabályban foglalt kötelezettségeket és nem az engedélyekben foglalt talajvédelmi előírásokat – nem tartották be, kisebb hányadban a nitrát direktívából adódó jogszabálysértéseket követték el.

53. indikátor – Növényegészségügy

Osztályzat: 3

A növényegészségügyi vizsgálati kötelezettség az ellenőrzés alá tartozó termékek (például szaporítóanyagok) és azok előállítóinak, nagykereskedelmi forgalmazóinak teljes körére vonatkozik. A vizsgálatköteles termékek ellenőrzéseinek (export, import, szaporítóanyag-termeléssel és forgalmazással kapcsolatos ellenőrzések) száma 2012-ben 12 százalékkal csökkent, a nem-megfelelések száma viszont 36 százalékkal nőtt (igaz, a növekedés elsősorban a kizárólag bírságkiszabással szankcionálandó,

kevésbé súlyos szabálytalanságok körében volt tapasztalható: a tevékenységi korlátozások száma összességében 56 százalékkal lett kevesebb az előző évihez képest). A laboratóriumi vizsgálatok száma 20 százalékkal nőtt, miközben a fertőzött minták száma ennél nagyobb arányban, 42 százalékkal növekedett.

54. indikátor – Növényvédőszer-forgalom

Osztályzat: 3

A növényvédő szerek felhasználásának ellenőrzésén belül 2012-ben a termelőknél végzett ellenőrzések száma – a légi növényvédelemmel kapcsolatos hatósági ellenőrzéseknek is köszönhetően – valamelyest emelkedett, összesen 3801 esetben ellenőrizték a növényvédelmi felügyelők a termelői raktárakat és az engedélyköteles termékek felhasználását a termelőhelyen illetve a telephelyen. Az elmúlt évekhez képest tovább nőtt a szabálytalanságok száma (76 eset). A korábbi évekhez hasonlóan a legtöbb gond a permetezési naplók és egyéb nyilvántartások vezetésével (44 eset) volt, új elemként pedig a növényvédő szer tárolásával kapcsolatban is több esetben (7) találtak szabálytalanságot (ezen a területen az előző években nem voltak problémák). Viszonylag sok problémát tapasztaltak a növényvédő szerek engedélyokiratnak megfelelő felhasználásával, kijuttatásával kapcsolatban is (16 eset). A bejelentések száma az előző két évhez képest tovább növekedett, amit az is alátámaszt, hogy a növényvédelmi felügyelők 308 esetben vettek fel jegyzőkönyvet panasz-, vagy kárbejelentések miatt. Az ellenőrzések során 67 esetben találtak szabálytalanságot, amely az előző évben észlelt szabálytalanságok duplája. A hivatalból és bejelentés alapján végzett ellenőrzések során összesen 143 esetben találtak az engedélyköteles termékek felhasználásával kapcsolatos szabálytalanságot. A feltárt szabálytalanságok száma a 2011-es évhez képest másfélszeresére emelkedett. A szabálytalanságokért 2012-ben összesen 10,6 millió forint növényvédelmi bírságot szabtak ki a megyei szakigazgatási szervek, amely az előző évben kiszabott bírság duplája. A növekedési tendencia folyamatos: míg 2010-ben az ellenőrzések 0,5 százalékánál, addig 2011-ben az ellenőrzéseknek 1,77 százalékánál, 2012-ben pedig már az ellenőrzések 2 százalékánál talált szabálytalanságot a hatóság. A panasz- és kárbejelentés alapján történt ellenőrzéseknél 2011-hez viszonyítva a 2012-es évben arányait tekintve több esetben talált valamilyen szabálytalanságot az eljáró hatóság, ugyanakkor

a szabálytalanságok aránya megegyezett a 2010-ben tapasztaltakkal (2010-ben 22 százalék, 2011-ben 17 százalék, 2012-ben ismét 22 százalék volt a szabálytalanság aránya az elvégzett ellenőrzéshez képest).

55. indikátor – Szermaradék-vizsgálatok

Osztályzat: 2

A növényvédőszer-maradék vizsgálata során a friss zöldség, gyümölcs és gabona esetében az export, az import, a termőhelyi és piaci kultúrákból vett mintákat elemzik. Ebben a körben a hosszabb időre visszatekintő adatokból egyértelmű trend nem olvasható ki, ugyanakkor a vizsgált mintákban változatlanul rendkívül magas – a 40-60 százalékot is eléri – a határérték feletti szermaradékot tartalmazó tételek aránya. 2012-ben a hazai termékek esetében 45, az importtermékekénél 58 százalék volt ez az arány.

56. indikátor – Állategészségügy

Osztályzat: 3

A NÉBIH állategészségügyi diagnosztikai laboratóriumaiban összesen 911 308 minta érkezett vizsgálatra 2012-ben (2011-ben 948865 minta). Ezekből a mintákból közel kétfélmillió vizsgálatot végeztek, mintegy 30 százalékkal többet, mint 2011-ben. A vaddisznó állományok klasszikus sertéspestistól való mentesítési programja eredményeként 2012-ben, az ezt megelőző három év eredményeivel megegyezően, vírus-pozitív esetet nem állapítottak meg. Az utolsó vírus-pozitív egyed kimutatására 2009-ben került sor. Házi sertésállományok esetében mind a virológiai, mind a szerológiai vizsgálatok negatív eredménnyel zárultak. A takarmányok mikotoxikológiai vizsgálatai arra utalnak, hogy 2012-ben a hazai termesztésű kukoricában aflatoxinok termelődtek, amit a korábbi években még soha nem tapasztaltak. A 2012 októberé és december vége közti időszakban vizsgált takarmányok 45 százalékában állapítottak meg aflatoxin-szennyezettséget.

57. indikátor – Borászati termékek

Osztályzat: 4

A borászati termékek ellenőrzése során a felügyelők 2012-ben 4685 hatósági ellenőrzést végeztek, melynek során 2569 hivatalos mintát vettek. A laboratóriumi vizsgálati eredmények alapján az ellenőrzési

minták közül 475 bortételnél állapítottak meg kifogást, ez mintegy 18 százalékos aránynak felel meg. A NÉBIH laboratóriuma 2012-ben összesen (ügyfélkéreésre, illetve a fentebb említett ellenőrzések okán) 13 485 borászati termék mintát vizsgált meg. A megvizsgált borok közül 690 tételt kifogásolt (ez 6,3 százalékos kifogásolási arány).

XII. VIDÉKFEJLESZTÉS

58. indikátor – Mezőgazdasági foglalkoztatottság

Osztályzat: 3

Az agrárgazdaságban tevékenykedő gazdasági szervezetek több mint 78 ezer fő állandó, valamint közel 38 ezer fődíszaki alkalmazottat jelentettek. Előbbiek száma kismértékben elmarad a 2010. évitől, utóbbiaké azonban 36 százalékkal magasabb. Mindkét adat kedvezőtlen változásokat jelez, hiszen csökken a mezőgazdaság és a vidék eltartó-képessége, illetve nő a csak idényjelleggel munkát találók aránya és kiszolgáltatottsága. Az egyéni gazdaságok közel 12 ezer állandó és közel 86 ezer fődíszaki alkalmazottat foglalkoztattak, mindkettő bővülést mutat 2010-hez képest. Emellett az egyéni gazdaságokban mintegy 987 ezer családtag végzett több-kevesebb nem fizetett mezőgazdasági tevékenységet. Ez 2010-hez viszonyítva 8 százalékos csökkenés, és szintén a szektor eltartóképességének csökkenésére utal. A gazdálkodók 31 százaléka 65 év feletti, míg a 35 év alattiak aránya csupán 6,1 százalék – ez egyértelműen jelzi az agrárnépesség elöregedését, a korösszetétel kedvezőtlen irányú változását. 2013-ban a gazdálkodók közel 3 százaléka felsőfokú, több mint 7 százaléka középfokú szakirányú végzettséggel rendelkezett, azonban a döntő többség (közel négyötödük) továbbra is csak gyakorlati tapasztalatára támaszkodik.

59. indikátor – Az agrártermelés infrastruktúrája

Osztályzat: 3

A mezőgazdasági épületek állományfelmérése hazánkban legutóbb 2000-ben történt meg. Azóta a gazdaság szám csökkenésével párhuzamosan visszaesett az épületek, építmények száma is, átlagos kapacitásuk azonban jelentősen nőtt. A szarvasmarha-istállóban 1,2 millió, a sertésólakban 5,1 millió férőhely volt 2013-ban. Előbbi 2000-ben 1,4 millió,

utóbbi 8,9 millió volt. Lovak tartására 163 ezer férőhely állt rendelkezésre, 10 ezerrel kevesebb, mint 2000-ben. A baromfi ólak összes kapacitása 500 ezer m²-rel nőtt, 2013-ban 11,5 millió négyzetméter volt. A juhhodályokban 1,8 millió férőhelyet jelentettek a gazdaságok, ez valamelyest elmarad a 13 évvel korábbi értéktől. Az állattartás épületei közül a sertésólak (309 ezer), valamint a szarvasmarha istállók száma (39 ezer) csökkent legnagyobb mértékben. 2013-ban az ezredfordulón összeírt állomány alig több mint harmadát írták össze ebben a két kategóriában. Az ágazat gépesítése is ehhez nagyon hasonlóan alakult, csökkent a legtöbb géptípus száma, azonban átlagos és teljes kapacitásuk számottevően magasabb, mint 2005-ben, utolsó számbavételük idején. A traktorok száma 6, a kombájnoké 11, a tehergépkocsiké 2 százalékkal csökkent 2005 óta. A traktorok (összesen 120 ezer darab) közül elsősorban a kisebb teljesítményűek használata szorult vissza. A változások a kis, családi méretű gazdaságok infrastrukturális leépülését és az agrárnagyüzemek erősödést mutatják – ezt a tendenciát erősíti egyébként a támogatási, illetve a földbérleti rendszer működése is.

60. indikátor – A gazdaságok száma

Osztályzat: 3

2013-ban 8442 gazdasági szervezet folytatott mezőgazdasági tevékenységet. A múlt évtized elején még számottevő csökkenés volt, majd 2003-ról 2005-re emelkedett a mezőgazdasággal foglalkozó szervezetek száma. 2007-re ismét csökkenés következett be, 2010-re számuk meghaladta a 8,6 ezret. Az évtizedforduló óta a szám ismét csökken, 2013-ban 2 százalékkal kevesebb szervezet volt, mint 2010-ben. Az előzetes adatok szerint 2013. június 1-jén közel 485 ezer egyéni gazdaság végzett mezőgazdasági tevékenységet. Az egyéni gazdaságok száma az ezredforduló óta folyamatosan mérséklődik, 2000 óta felére csökkent. A 2010 és 2013 között megszűnt gazdaságok irányítói között jellemzően idős, főleg 65 év feletti, egyedül gazdálkodó személyek voltak. A nők erősen felülreprezentáltak a megszűnő gazdaságok irányítói körében. Emellett a mezőgazdasági végzettség hiánya szintén kedvezőtlenül hatott, a 2010-ben még tevékenységet végzők közül sok szakképzettség nélküli termelő hagyott fel a gazdálkodással.

61. indikátor – Jövedelmezőség és jövedelem

Osztályzat: 3

Az egyéni gazdaságok 47 százaléka kizárólag saját fogyasztásra termelt, 19 százalékuk a saját fogyasztáson felüli felesleget értékesítette, míg az elsősorban értékesítésre termelők aránya 34 százalék volt. A saját fogyasztásra termelők aránya a 2010-eshez képest 13 százalékponttal esett vissza. Kismértékben, de szintén csökkent a felesleget értékesítők aránya (1,4 százalékponttal), az elsősorban értékesítésre termelő gazdaságoké viszont 15 százalékponttal nőtt. A termelési tényezők jövedelme 2013-ban 6 százalékkal, a vállalkozói jövedelem pedig 10 százalékkal magasabb volt, mint a 2012-es. Így a termelési tényezők munkaerőegységre jutó reáljövedelme 4 százalékkal emelkedett, elsősorban a kirívóan kedvezőtlen 2012-esnél előnyösebb időjárásnak köszönhetően. Mindezzel együtt a mezőgazdaságban dolgozók nettó átlagkeresete továbbra is rendkívül alacsony: a 117 ezer forintos szint a 2010-es értéknek felel meg, és a nagy nemzetgazdasági ágazatok közül kizárólag az egészségügy és szociális ellátás jövedelmi mutatói múlják alul.

XIII. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS

62. indikátor – Települési szilárd-hulladék mennyisége

Osztályzat: 3

Az egy főre jutó települési szilárd-hulladék mennyisége 2000 és 2007 között évente hasonló szinten volt hazánkban. 2008-tól jelentősen visszaesett, részben a gazdasági válság okozta fogyasztás-csökkenésnek köszönhetően. Értéke 2010-ben 413, 2012-ben 389 kilogramm volt. A csomagolási hulladék hasznosítási aránya 2004 óta két év kismértékű

csökkenéseitől eltekintve – némi hullámmzással – tendenciaszerűen nőtt, és 2012-ben az Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség (OHÜ) adatai szerint elérte a 60 százalékot, az egy főre jutó kibocsátott csomagolási hulladékmennyiség pedig a 81 kilogrammot. Ezzel Magyarország elvben nagyjából a hasonló fejlettségű európai államok – például Csehország – szintjén van. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az adatszolgáltatás megbízhatósága kérdéses, az Országos Környezetvédelmi Tanácsnak a kibocsátási adatokon és az adóhivatal termékdíj-bevételein alapuló számításai szerint a tényleges hasznosítási arány alig 40 százalék.

63. indikátor – Lerakási hányad

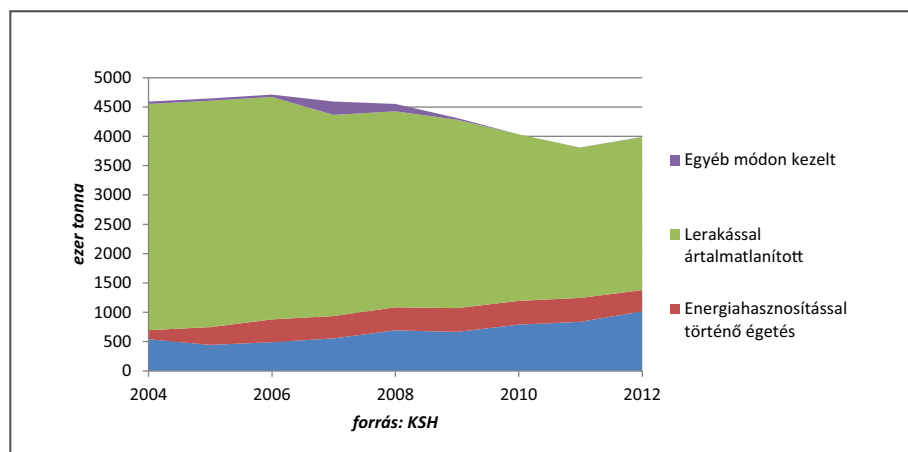
Osztályzat: 3

A települési szilárd-hulladék esetében a lerakás kevésbé fenntartható, lehetőség szerint minimalizálható kezelési módnak számít, amelynek aránya a magyar hulladékgazdálkodásban – a szelektív gyűjtésnek, illetve az újrafeldolgozás terjedésének köszönhetően – folyamatosan csökken, ám még mindig nagyon magas: a teljes mennyiségnek közel a kétharmadára tehető.

64. indikátor – Hasznosítási hányad (csomagolóanyagok)

Osztályzat: 3

Az Eurostat adatai szerint a csomagolási hulladékok anyagában történő hasznosítás aránya a 2004-es 43 százalékról 2014-re 59,3 százalék körüli szintre emelkedett. Azóta viszont a 60 százalékos szint körül

7. ábra: A települési szilárd hulladék megoszlása a gyűjtés módja szerint – XIII. Hulladékgazdálkodás

stagnál, és az eddigi tapasztalatok alapján sem a gyűjtőszigetes, sem a házhoz menő különgyűjtésre épülő rendszerrel nem lehet ennél lényegesen följebb tornáznai.

65. indikátor – Újratöltős csomagolások aránya

Osztályzat: 2

Idehaza a sör- és a borcsomagolásban őriztek meg viszonylag nagyobb hányadot a többutas rendszerek. A borok esetében 2011-ben 60, a söröknél több mint 40 százalék volt – a 2000-es 76 százalék helyett – a visszaváltható palackok aránya a kínálatban. Ugyanakkor mindkét érték évről évre csökken, ráadásul a teljes eladott betétdíjas mennyiségnek csak egy kisebb hányadát – jellemzően a felét – váltják vissza ténylegesen.

66. indikátor – Termékdíj-bevétel

Osztályzat: 2

A termékdíj-rendszer és a hulladékos szabályozás átalakítása miatt az adatsorok folyamatossága megszakadt. A legfrissebb, 2012-re vonatkozó adatok szerint 2012-ben a csomagolásból származó termékdíj-bevétel 45,5 milliárd forint volt, amelyből közvetlenül 7,5 milliárd forintot fordított a költségvetés hulladékhasznosításra. Ez az összeg nem éri el a bevétel 20 százalékát sem, ha figyelembe vesszük, hogy az Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség ugyanezen forrásból fedezte működési kiadásait is.

67. indikátor – Csomagolóanyag-kibocsátás

Osztályzat: 2

A korábbi csúcsevnek számító 2008-ban 880 ezer tonna volt a magyarországi csomagolóanyag-kibocsátás, ez azonban a gazdasági válság hatására jelentősen visszaesett 2011-ben 820 millió tonna volt, majd 2012-ben jelentősen növekedést mutatva 1 146 311 tonna lett. A számottevő változásnak a mérésben szerepet játszó módszertani okai is lehetnek részben, ekkora ugrást a gazdasági folyamatok nem indokolnak.

XIV. IVÓVÍZ, SZENNYVÍZ

68. indikátor – Közüzemi víztermelés

Osztályzat: 4

Magyarországon 2003 és 2012 között az egy főre jutó éves közüzemi víztermelés fokozatosan csökkent (a teljes időszak alatt mintegy 15 százalékkal). Ennek oka elsősorban a magas vízár és a csatornázott területeken a szintén jelentős szennyvíz-elvezetési díjnövekedés volt. A közüzemi vízművek által kitermelt víz egy főre jutó mennyiségét az Európai Unió tagállamaival összehasonlítva Magyarország mutatója (2012-ben 60 m³/fő) a második alsó ötödbe esik, ami víztakarékosságra utal. A háztartások vízfelhasználása a rendszerváltás óta közel 40 százalékkal csökkent, a gazdálkodó szervezeteké pedig az akkor érték egyharmadára esett vissza, egyértelműen az árak növekedése következtében.

8. ábra: A veszélyes hulladék kezelése – XIII. Hulladékgazdálkodás

69. indikátor – Szennyvízkezelés

Osztályzat: 4

Magyarországon a települési szennyvíztisztítási index értéke 2000–2011 között 35 százalékponttal csökkent, ami a magas hatékonyságú – legalább biológiai fokozatú – szennyvíztisztító telepek üzembe helyezésének köszönhető. (A szennyvíztisztítási index a települési szennyvízkezelés fejlettségének mértéket mutatja be, figyelembe véve a tisztítási határfokozatot. Minél kisebb az értéke, annál hatékonyabb a tisztítás). A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózaton elvezetett összes szennyvíz mennyisége a rendszerváltás óta egyfolytában csökken, jelenleg az akkori mennyiségnek már csupán a fele (436 millió köbméter). A teljes mennyiségből 430 millió köbméter a tisztított szennyvíz, és 317 millió köbméter mechanikai, biológiai és III. fokozatú tisztítással (amelyben a biológiai fokozat végtermékeként keletkezett szervesanyagokat, például a nitrátokat, foszfátokat távolítják el) is kezelnek. Magyarországon a csatornabekötéssel rendelkező lakások aránya 2012 végén 74,5 százalék volt. A közel teljes körűnek tekinthető vezetékes ivóvíz-szolgáltatáshoz képest (2012-ben 94,2 százalék volt a vízvezeték hálózatba bekapcsolt lakások aránya) a közműves szennyvízelvezetés 2012-ben mintegy 20,1 százalékos elmaradásban volt (KSH). A közműolló értéke Budapesten és Győrben a legkisebb.

70. indikátor – Fúrt kutak, vízkiemelés és visszasajtolás

Osztályzat: 2

A termálvizek geotermikus hasznosításával kapcsolatban problémát jelent a használt víz elhelyezése. 2013-ig az energetikai céllal kitermelt, zárt rendszerben hasznosított vizet kötelező volt visszasajtolni a víztartó összletbe. Az új szabályozás hatályon kívül helyezi ezt az előírást, és csak azt rögzíti, hogy a létesítési engedélyben kötelező rendelkezni az elhelyezés módjáról. A kiemelt, majd a felszíni vizekbe vezetett termálvíz által okozott jelentős só-terhelés vízminőségi problémát, illetve a vízi ökoszisztéma átalakulását eredményezi. A hő hasznosításra szolgáló kutak közül mintegy 120 visszasajtolás nélkül üzemel. Szintén 2013-ban egy törvénymódosítás úgy rendelkezett, hogy az 50 méteres talpmélységet meg nem haladó – parti szűrésű, karszt- vagy rétegvíz-készlet igénybevétele nélkül – kizárólag talajvíz-

készletet igénybe vevő, mezőgazdasági öntözési célt szolgáló kút létesítését, üzemeltetését és megszüntetését a külön jogszabályokban foglalt előírásoknak megfelelően a vízügyi hatósághoz kell bejelenteni. Ezt azzal indokolták, hogy a létesíteni kívánt és már üzemeltetett kutak bejelentése, illetve utólagos legalizálása egyszerűbb vízügyi hatósági eljárás keretében történhessen, úgy hogy ez a gazdálkodókra nézve ne jelentsen valós terhet. Mindez annak ellenére történt így, hogy 2012-ben megjelent Nemzeti Vízstratégia még az engedélyezés szigorítását és a vízkiemelés díjasítását írta elő.

XV. ERDŐK

71. indikátor – Erdőborítás

Osztályzat: 4

Magyarországon a KSH adatai szerint folyamatosan emelkedik az erdőgazdálkodási célú terület nagysága, ami magába foglalja a faállománnyal borított területen kívül többek között az egyéb erdészeti célú utakat, a tisztásokat, a csemetekerteket is. A 2012-es 2056 ezer hektár 7,8 százalékos (148 ezer hektárnyi) bővülést jelent 2000-hez képest, a növekedés az utóbbi években is folyamatos. Az erdőterületek koncentráltan helyezkednek el az országban. Kiterjedt erdőségek – elsősorban földtani, időjárási adottságok következtében – Észak-Magyarország és a Dél-Dunántúl hegyes-dombos vidékein alakultak ki. Megyék szerint a legnagyobb erdőterület Borsod-Abaúj-Zemplénben (217 ezer hektár) van, az országos 11 százaléka. Jelentős erdőterülettel rendelkezik még Somogy, Bács-Kiskun és Pest megye is. Az erdősültség mértéke – az erdőterület aránya az összterületből – a területi sajátosságok függvényében nagyon változó. Észak-Magyarországon a legnagyobb az erdőterület és az erdősültség (31 százalék) is, mivel területének nagy hányadát hegyek és dombok alkotják. A legkevésbé erdősült régió az Észak-Alföld, ahol jelentős a mezőgazdasági terület. A dunántúli régiók erdősültsége viszonylag kiegyenlített. A megyék közül az erdőterület aránya Nógrádban kiemelkedően magas (több mint 40 százalék), de Veszprémben, Zalában, Somogyban, Borsod-Abaúj-Zemplénben is jelentős. Az erdősültség mértéke Békés megyében a legkisebb (5 százalék).

72. indikátor – Tulajdonosi szerkezet

Osztályzat: 3

A változások legfontosabb tendenciája, hogy az állami és közösségi erdőtulajdon fokozatosan, bár kis és lassuló mértékben csökken. Ezzel együtt továbbra is az állam szerepe a legjelentősebb. 2012-ben az állami erdőterület aránya 56, a magánkézben lévő erdőterületé 43 százalék volt, a közösségi erdő területé 1,1 százalék. 2009-hez képest ezek az arányok csak kismértékben változtak a magánerdők javára. A tulajdonosi összetétel megyénként különbözik: míg a megyék nagy részében az állami erdőterület a legnagyobb, addig néhány alföldi megyénél – Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Bács-Kiskun – a magántulajdon hányada a jelentősebb. Érdekes, hogy Budapest esetében a közösségi erdők aránya magasabb, mint a magántulajdonban lévők.

73. indikátor – Természetvédelmi státusz

Osztályzat: 3

Magyarország erdőterületének 22 százaléka országos jelentőségű, védett természeti területen fekszik. Ez az arány a természetvédelmi területek 1990-es években lezajlott kijelölése óta nagyjából változatlan. A legnagyobb védett erdőterület – összefüggésben az összes erdőterület nagyságával – Borsod-Abaúj-Zemplénben (72,4 ezer hektár) található, a legkisebb Békés megyében (2,3 ezer hektár). A 2000-es évek közepén történt meg a Natura 2000 hálózat területeinek kijelölése, ami további 420 ezer hektárt érintett. Így ma összesen az erdők 42 százaléka élvez valamilyen természetvédelmi oltalmat.

74. indikátor – Egészségi állapot

Osztályzat: 3

A magyar erdők egészségi állapotára döntően az időjárási viszonyok (aszály, fagy, jég, szél) és egyes biotikus károsítók (gomba, rovarkárosítók) vannak befolyással. Emellett nem elhanyagolható – az előzőekkel szoros összefüggésben – a klímaváltozás hatása, illetve a vadállomány által okozott károk nagysága sem. Az összes károsítás alapján Magyarországon 2012-ben a fák 59,5 százaléka egészséges, 18 százaléka gyengén,

15 százaléka közepesen, 2,5 százaléka erősen károsodott állapotú volt. Az elhalt fák aránya 4,1 százalék, magasabb, mint a korábbi években.

75. indikátor – Fahasználat, kitermelés

Osztályzat: 4

Magyarországon 2012-ben 7,7 millió köbméter fát termeltek ki. Az előző évinél 4,3 százalékkal kevesebbet, 2009-hez képest viszont 14 százalékkal többet. A kitermelés mértéke jelentősen függ az ország mindenkori energiafelhasználásától, mivel a kitermelt fa egyre nagyobb hányada a fafűtésre átváltított vagy vegyes tüzelésűvé tett szenes erőművekben hasznosul. A kitermelt fa 64 százaléka kemény lombos, 22 százaléka lágy lombos, 14 százaléka fenyő volt 2012-ben. Ezek az arányok lényegesen nem változtak a vizsgált időszakban. Annak ellenére, hogy az élőfa-készletben a legjelentősebb arányban a tölgyek vannak jelen, az országban a kitermelt faanyag legnagyobb része az akác volt, aránya a vizsgált időszakban 20–24 százalék között váltakozott. Ez kedvező motívum, mivel az akác invazív faj, amelynek komoly szerepe van a természetes növényborítás kiszorításában. Az akác után nyárt vágta ki a legnagyobb mennyiségben, majd tölgyet, csert, bükköt és erdei fenyőt.

76. indikátor – Faj- és korösszetétel

Osztályzat: 3

2012-ben az erdőterület 89 százalékát a lombosfajok (kemény lombos 73 százalék, lágy lombos 16 százalék), 11 százalékát a fenyőfélék alkották. Ezek az arányok a vizsgált időszakban lényegesen nem változtak. Összességében 2012-re a kemény lombosok területe 2,5 százalékkal nőtt, a lágy lombosoké változatlan maradt, a fenyőféléké pedig 4,9 százalékkal csökkent 2008-hoz képest. A 10 évnél fiatalabb állományok aránya mérséklődött 2008 és 2012 között, ami az erdőtelepítési kedv sajnálatos hanyatlását jelzi. A 41–50 és a 61–70 éves korosztályok kivételével a többiben nőtt az erdőterület. A legnagyobb bővülés a 100 év felettiéknél (12,5 százalék) következett be, mivel itt magas a védett erdők aránya, amelyekben komoly fakitermelési korlátozások érvényesülnek.

77. indikátor – Erdősítés

Osztályzat: 2

A magyar erdészeti politika egyik fő célkitűzése, hogy az erdőterületet erdőtelepítéssel növelje a kívánatosnak tartott mintegy 26–27 százalékos erdősültségi szint eléréséig. A befejezettként átadott erdőfelújítás területe a 2011–2012-es tenyészeti évben összesen 13,5 ezer hektár volt, és 2008–2009-hez képest 32 százalékkal csökkent: a kemény lombosok területe 32, a lágy lombosoké 33, a fenyőféléké 45 százalékkal esett vissza. Mindez elsősorban a támogatási rendszer változásának, illetve áttételesen az elhúzó gazdasági válságnak a hatása, és fenntarthatatlan irányba mutat. A megyék közül ezen időszak alatt csak Borsod-Abaúj-Zemplénben és Zalában regisztráltak a felújított erdőterület nagyságára vonatkozó növekedést. A 2011–2012-es tenyészeti évben az erdőfelújítás 40 százalékát a tájidegen akác, 19 százalékát a tölgy, 12 százalékát a hazai nyár és egyéb lágy lombosok, 11 százalékát az egyéb kemény lombosok, 9,8 százalékát a nemesnyár és nemes fűz, 5,9 százalékát bükk, 2,6 százalékát fenyő tette ki. 2008–2009-hez képest országosan a fafaj-csoportok közül csak a hazai nyár és egyéb lágy lombosok esetében történt erdőtelepítés következtében területbővülés, ugyanakkor a kemény lombosoknál és a fenyőféléknél visszaesés következett be (a legnagyobb, 76 százalékos a bükknél, amit részben klimatikus okok is indokolnak).

XVI. BIODIVERZITÁS

78. indikátor – Védett területek

Osztályzat: 4

A védelem alá helyezés tempója az elmúlt években – a Natura 2000 kijelölések lezárulta után – jelentősen lelassult. Az utóbbi öt esztendőben összesen két tájvédelmi körzet (TK) létesült: a Körös-éri TK (2012) és Nyugat-Mecsek TK (2009), együttesen képviselve az újonnan védetté nyilvánított területek 70 százalékát. A helyi jelentőségű védett természeti területek száma is csupán 81 új kijelöléssel növekedett a jelzett időszakban, így most a természetvédelmi nyilvántartásban 2014 darab védett természeti terület szerepel. Az országos jelentőségű védett természeti területek kiterjedése 13760 hektárral bővült 2009 óta: 12 új védett természeti terület kialakítása és 7, már védett természeti terület bővítése történt meg.

Ez darabszámban mérve alig a fele a korábbi időszak védetté nyilvánításainak, miközben például a lápok, barlangok csak papíron létező ex lege védettsége vagy a nemzeti parki területek körüli pufferezónák kijelölésének hiánya jelzi, hogy még bőven lenne tenenivaló. A külön jogszabállyal védett természeti területek összesített kiterjedése jelenleg 894279 hektár, ez az ország teljes területének mintegy 9 százaléka.

79. indikátor – A Natura 2000 területek ökológiai állapota

Osztályzat: 3

A 2009–2013 közötti időszakban a Natura 2000 hálózat kijelölése lezárult. A Magyarországon külön jogszabállyal védett területeken túl 1,2 millió hektár Natura 2000 terület található, így a teljes Natura 2000 hálózat kiterjedése összesen 1,99 millió hektár. Magyarországon a közösségi jelentőségű élőhelyek természetvédelmi helyzete az összes terület negyötödén kedvezőtlen vagy rossz, a védett fajok esetében a negatív besorolás az érintett fajok mintegy 60 százalékát érinti. 2007 és 2013 között az élőhelyek és a fajok vonatkozásában is javult a kedvező állapotúak aránya (jelenleg 19,6 illetve 36,5 százalék), és csökkent – az élőhelyek esetében nullára – az ismeretlen állapotúak részesedése. Alapvető problémát okoz ugyanakkor, hogy a területek többségén hiányoznak a jó ökológiai állapot eléréséhez illetve fenntartásához szükséges kezelési és fenntartási tervek, és egyelőre még jelzésértékűnek sem tekinthető az élőhelyek és a fajok monitoringjának megoldása.

80. indikátor – Védett fajok

Osztályzat: 4

2009 és 2013 között a védett és fokozottan védett növényfajok száma összesen 13-mal, a gombáké és zuzmóké 32-vel, az állatfajoké 173-mal nőtt, a fokozottan védett fajok száma pedig 49-cel emelkedett. Jelenleg 733 növény- és 1168 állatfaj szerepel a védett fajok listáján közülük fokozottan védettnek 87 növény illetve 186 állat számít, továbbá 58 gomba-, 17 zuzmófaj, valamint 6 hangyaboly (mint egységes populáció) is védelem alatt áll. A magyarországi hüllők és kétélűek minden faja védett. A 2010–2014-es kormányzati ciklusban kísérlet történt a kormány és a vadászati lobbiról a vadászható fajok listájának jelentős kibővítésére olyan védett fajokkal, mint a

barátréce, menyét, nyuszt, fenyőrigó, a vadgerle és a fűrj, ám ez a természetvédelmi szakma és a civilek ellenállásán elbukott. Végül csak a nyári lúd vált vadászhatóvá, amit a lassú de folyamatos állománygyarapodás alapján az illetékes szakmai fórumok is támogatni tudtak. Előrelépést a folyamatos populáció-monitoring jelentene, különösen a veszélyeztetett, illetve a be- vagy visszatelepülő fajok (hód, farkas, aranyajak stb.) esetében, ahol a túlszaporodás ugyanúgy probléma lehet, mint a be-betevődő egyedek azonnali lelovása.

XVII. KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS

81. indikátor – Utazások száma

Osztályzat: 3

A KSH a legutóbbi, 2012. évi felvételt megelőzően 2009-ben mérte föl a magyar lakosság „utazási teljesítményét”. A két időszak között 8 százalékkal, 2,7 milliárdra csökkent az egy napon belüli közlekedési eszközzel tett utazások száma. Mind a közösségi közlekedés, mind a személygépkocsik igénybevétele csökken, miközben nőtt a kerékpárt igénybe vevők száma. A közlekedési eszközzel megtett távolság tekintetében a személygépkocsik utas teljesítménye esett vissza nagyobb mértékben, 13 százalékkal, a közösségi közlekedés esetén ennél lényegesen kisebb, 3 százalékos volt a csökkenés.

82. indikátor – A közlekedésre fordított kiadások

Osztályzat: 3

Az egy főre jutó havi közlekedési költség folyó áron az ötödével emelkedett a vizsgált három évben, meghaladva a 7600 forintot. A közösségi közlekedésre fordított kiadások 17 százalékkal, a személygépkocsi-használat költsége ennél is nagyobb mértékben, 24 százalékkal nőtt azon háztartások körében, amelyeknél ilyen előfordult. Miközben 2009–2012-ben a közúti személyszállítás fogyasztói ár-indexe az átlagos inflációt alig meghaladó mértékben, 17 százalékkal emelkedett, addig az üzem- és kenőanyagok árai 57 százalékkal nőttek. 2012-ben a lakosság 732 milliárd forintot költött közlekedésre, ennek 71 százalékát, 519 milliárd forintot személygépkocsi-használatra, ami magába foglalja az üzemanyagköltség mellett az autópálya- és a parkolási díjat is, de nem tartalmazza az adókat, a biztosítási díjakat és az autóvásárlás

költségét. Közösségi közlekedésre 212 milliárd forint jutott. Ezeket az értékeket az egyes közlekedési eszközökkel megtett távolsággal összevetve látható, hogy a személygépkocsi-használat költsége (25 forint/utaskilométer) lényegesen meghaladja a közösségi közlekedés átlagos költségét (15 forint/utaskilométer). A fővárosi adatok látványosan eltérnek az országos átlagtól: a budapestiek drágábban közlekednek, viszont esetükben magasabb a közösségi közlekedés részaránya. A budapestiek 96 milliárd forintot költöttek személygépkocsi-használatra a 2012-ben, 69 milliárd forintot pedig közösségi közlekedésre, így a fajlagos költség esetükben 30, illetve 24 forint utaskilométerenként. A budapestiek a közlekedési költségeik 42 százalékát a közösségi közlekedésre fordítják, az ország más területein élők ennél lényegesen kevesebbet, lakótelepülésük nagyságának függvényében 21-32 százalékot.

83. indikátor – Ingázás

Osztályzat: 2

A lakosság a napi utazások 30 százaléka során elhagyja lakóhelyének közigazgatási területét. Szinte minden utazási motiváció esetén nagyon szoros fordított összefüggés van a települések nagysága és az ingázás megjelenése között, azaz minél kisebb településről van szó, annál jellemzőbb az ingázás. Ebből a szempontból a munkába járás az ország egészét illetően kiemelkedő jelentőségű, mivel a foglalkoztatottak 36 százaléka kénytelen naponta lakótelepülését elhagyni a munkája miatt. Budapesten és más, 100 ezer lakosúnál nagyobb városokban ez az arány 7-8 százalék, de minél kisebb településeket vizsgálunk, ez a jelenség egyre meghatározóbb. A kistelepüléseken élők döntő többsége nem talál helyben munkát, így ingázni kénytelen.

A vásárlások esetében is szélsőséges eloszlás figyelhető meg. A nagy, százezer főt meghaladó lakónépességű településeken lényegében nincs vásárlás miatti ingázás, ám a kistelepülések lakói gyakran kényszerülnek emiatt is a lakótelepülésükön kívülre utazni. Az agglomerációban (Budaörs, Fót stb.) található bevásárlóközpontok hatására a fővárosiak vásárlási célú utazásaik 8 százalékát Budapesten kívül valósítják meg, jellemzően autóval.

Minden más motivációnál jelentősebb különbségek tapasztalhatók az egészségügyi szolgáltatások igénybevétele céljából tett utazások esetében. Országos

átlagban minden harmadik ilyen utazáshoz el kell hagyni a lakótelepülést, s az arány még a 10-50 ezer lakosú településeken is számottevő (25 százalék), a 2000 lakosúnál kisebb településeken pedig megközelíti a 100 százalékot.

84. indikátor – Járműállomány

Osztályzat: 3

A hazai autóbusz állomány 2012-ben lényegében nem változott (17,3 ezer darab). A Mercedes, a MAN, a Volvo és az Iveco térnyerése mellett az Ikarus folyamatosan veszít hazai dominanciájából. Az állomány átlagos kora 2010-ben 13,4 év, 2011-ben 13,9 év, 2012-ben pedig 14,5 év volt, az említett legnépszerűbb márkák kora kivétel nélkül nőtt az előző évekhez képest. Az autóbuszpark döntően, 98 százalékban dízelüzemű. Az autóbuszok első magyarországi forgalomba helyezéseinek száma évről évre csökken, 2012-ben már csak 572 volt, ez az előző éveknek 88 százaléka, a 2010-esnek pedig 87 százaléka. Az összes először forgalomba helyezett autóbusz 36 százaléka Mercedes (123 darab) és Volvo (82 darab) típusú volt. A vasúti gördülőállományban a mozdonyok száma 2 százalékkal csökkent 2012-ben. A járműállományon belül a vasúti személykocsi száma 1, a vasúti teherkocsi száma 9 százalékkal volt kevesebb az előző évinél. 2012-ben a földalatti és a HÉV járműállománya nem változott, a villamosok száma 18-cal, a metróké – az új Alstom-szerelvények üzembe állításával – 23-mal lett több, miközben a trolibuszok száma 7-tel csökkent. 2011-hez képest számottevő változás mindössze a villamoshálózatban volt, a vonalak hossza 9, a vágányoké 12 kilométerrel növekedett a villamospályák szegedi fejlesztésének következtében.

85. indikátor – A közösségi közlekedés támogatása

Osztályzat: 2

A közösségi közlekedés támogatására az állam évről évre kevesebbet költ, a 2012-es ráfordítás 16 milliárd forinttal kevesebb a 2011-esnél. Az állam a ráfordítások csökkenését a fogyasztói árkiegészítés csökkentésével éri el. A busz- és vasúti menetjegyhez adott támogatások csökkentek, de a BKV és megyei városok közlekedési eszközeire szóló bérletek támogatása 2012-ben nem változott. Különösen súlyos problémát okoz, hogy a közösségi szolgáltatások

megrendelője, az állam, nem fizeti ki szerződésben rögzített módon az általa megrendelt szolgáltatások árát, az így képződött veszteséget pedig a szolgáltatók a fejlesztések elhagyásával pótolják. Eközben a nagy szolgáltatók (Volán társaságok, BKK) folyamatosan szerződnek külső szolgáltatókkal, amely egyfelől lehetőséget teremt a járműállomány megújítására, másfelől viszont versenyhátrányba hozza az önkormányzati cégeket, és fokozza a szektorból történő tőkekivonást.

XVIII. ÁRUSZÁLLÍTÁS

86. indikátor – Áruszállítási teljesítmény

Osztályzat: 3

Az áruszállítási teljesítmények felülmúlják a gazdasági fejlődést. Mialatt a GDP 2000 és 2011 között 23 százalékkal emelkedett, addig az áruszállítási teljesítmény árutonna-kilométerben mérve ezt jóval meghaladó mértékben, több mint a duplájára nőtt. Ez – a fenntarthatósági szempontból káros – tendencia, amelyben a gazdaság a raktározás helyett az áramlás alapú termelés felé mozdult el, folytatódott. Míg a GDP-nél 2,1 százalék volt az átlagos növekedési ütem addig az áruszállítási teljesítményeknél 8,6 százalék. A növekedés nem volt egyenletes, 2009-ben a válság hatására az előző évhez viszonyítva csökkenés következett be mindkét mutatónál, majd mindkettő újra növekedésnek indult. A belföldi áruszállításban a szállított áruk tömege viszont 2008 óta folyamatosan csökken, az akkori 250 millió tonnánál 2012-ben már közel 100 millió tonnával kevesebb volt.

87. indikátor – Közúti és vasúti áruszállítás

Osztályzat: 3

A magyar szállítási szektorra a közúti áruszállítás dominanciája jellemző, ennek 2004 óta növekvő trendje azonban 2009-ben megtört. Ezzel párhuzamosan a vasúti szállítás részesedése 1995-től 2009-ig folyamatosan csökkent, azt követően valamelyest emelkedett. A vízi áruszállítás részesedése elhanyagolható. A változások 2000–2007-ig növekvő szállítási teljesítmények (árutonna-kilométer) közepette mentek végbe. 2008-tól 2010-ig a gazdasági válság hatására csökkentek a szállítási teljesítmények. 2011-ben láthatóvá váltak a kilábalás jelei, de a teljesítmény még így is elmaradt a 2007-es szinttől. 2000–2010 között Magyarországon a közúti áruszál-

lítás részesedése átlagosan 71 százalék volt. A vasúti áruszállítás részesedése évek óta a 20 százalékos szint közelében van, minimális mértékű növekedés mellett. 2012-ben a közúton szállított áruk mennyiségének közel 79 százalékát belföldön mozgatták, ez a 2011-es aránynál 3 százalékponttal kisebb. A belföldi fuvarozás aránya a távolságot is figyelembe vevő teljesítményben már mindössze 27 százalék. Az átlagos szállítási távolság belföldön 70,4 a nemzetközi szállításban 702,1 kilométer volt. A belföldi közúti áruszállítás tonnában mért mennyisége 2011-hez képest 13 százalékkal csökkent. 2012-ben nemzetközi viszonylatban 5 százalékkal nagyobb tömegű árut szállítottak, mint 2011-ben. A nemzetközi szállítás részaránya növekszik, az áruk 21 százaléka lépte át az országhatárt (2010-ben 14 százalék, 2011-ben 18 százalék). A nemzetközi szállítás árutonna-kilométerben mért teljesítménye 2 százalékkal nőtt. Magyarország fő partnerei a kiviteli forgalomban – az előző évvel megegyező sorrendben – Ausztria, Németország, Olaszország, Szlovákia és Románia. A vasúti áruszállítási szolgáltatásban 2012-ben már több mint 38 cég rendelkezett a hazai vasúti pályákra érvényes pályahasználati engedéllyel. A cégek több mint 75 százaléka áruszállítási tevékenységet, illetve az árutovábbítás mellett vontatási, karbantartási valamint javítási szolgáltatást végzett. A tradicionális vasúttársaságok mellett a kisebb vasúttársaságok piaci részesedése 2012 végére folyamatosan növekedve 16 százalékot ért el, és összességében 25 százalékra nőtt a külföldi székhelyű alternatív szolgáltatók piaci súlya.

88. indikátor – Belvízi áruszállítás

Osztályzat: 3

A Duna, Európa második leghosszabb folyója, elvben jó lehetőséget ad a környezetbarát belvízi áruszállításra a magyarországi szakaszon. A kedvező természeti adottságokkal rendelkező EU-tagországokban mégis jóval magasabb ennek a szállítási módzatnak az aránya. Míg 2011-ben a szárazföldi szállítás tonnakilométerben mért teljesítményében a belvízi szállítás aránya Németországban 11, Belgiumban 18, Hollandiában 35, Magyarországon mindössze 4 százalék. Az áruszállítás adatai a Dunára vonatkoznak, mivel hazai folyóink közül egyedül a Duna alkalmas nemzetközi hajóforgalomra. A Duna magyarországi szakaszát – a magyaron kívül – főként román, német, holland, ukrán, osztrák és bolgár felségjelű hajók használják. A belvízi forgalom 2012-es

mennyisége (8 millió 135 ezer tonna) 13,4 százalékkal, a teljesítménye (1982 millió árutonna-kilométer) 8 százalékkal volt magasabb a 2011-esnél. 41 százalékkal nőtt az export, és 6 százalékkal a tranzit mennyisége, 16 százalékkal csökkent viszont a belföldi és 19 százalékkal az importforgalomban szállított áruk tömege.

89. indikátor – Kombinált áru fuvarozás

Osztályzat: 2

A kíséretlen kombinált áru forgalom nagysága az elmúlt években 5,3 és 7,3 millió tonna között alakult és csökkenő tendenciát mutatott. 2012-ben a vasúti áruszállításban 5,3 millió tonna volt a kombinált forgalom, miközben a Magyarországi Logisztikai Szolgáltató Központok Szövetségének 2013-as számításai szerint változatlan infrastrukturális feltételek mellett ennél akár 8,3 millió tonnával több is lehetne. A tranzitkamionok vasúti szállítása 2012-ben gyakorlatilag megszűnt Magyarországon, mivel a kormány nem kezdeményezte a fuvarozási ág támogatásának – a gyakorlatban díjkedvezményének – meghosszabbítását az Európai Bizottságnál. Ezzel évi 30 ezerrel nőtt meg az ország területén keresztülhaladó kamionok száma.

XIX. KLÍMAVÁLTOZÁS

90. indikátor – Üvegházgáz-kibocsátás

Osztályzat: 3

Magyarországon 1990-ről 2010-re a különböző gazdasági ágak által kibocsátott összes üvegházgáz (ÜHG-mennyiség) 97 ezer tonna CO₂-ekvivalensről 68 ezer tonna CO₂-ekvivalensre csökkent. A vizsgált szektorok közül a közlekedés kivételével minden ágazatban mérséklődött a kibocsátás. Utóbbi ágazatban 45 százalékos növekedés volt 1990 és 2010 között. A kibocsátott ÜHG mennyiségének 25 százaléka 2010-ben az energiatermelő iparágaktól származott. A rendszerváltást követő két évben a nehézipar leépítése következtében drasztikusan visszaesett Magyarországon az ÜHG-kibocsátás, az ezt követő bő egy évtizedben pedig stagnált. 2005-2009 között ismét jelentősebben mérséklődött, ami részben a nagy fűtőművek korszerűsítésének, részben pedig a 2008-as pénzügyi és az azt követő gazdasági válságnak tulajdonítható. A kibocsátás 2010-ben kismértékben emelkedett, majd 2011-ben újra

jelentős csökkent (CO₂ 2008-ban 56 527 ezer tonna; 2009-ben 51 055 ezer tonna, 2010-ben 51 608 ezer tonna; 2011-ben 49 740 ezer tonna).

91. indikátor – Felszíni középhőmérséklet

Osztályzat: 2

Bár a 110 éves időhorizonton az időjárás évről évre változott, a hőmérséklet folyamatosan emelkedik. A Budapest évi középhőmérsékleteinek sorozatára illesztett lineáris trend szerint – a növekvő urbanizációs hatások következtében is – a melegedés mértéke a fővárosban eléri az 1 Celsius-fokot. A változékonyság ellenére az általános hőmérséklet-emelkedés az utóbbi harminc évben egyértelműen kimutatható. Az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai szerint a melegedési tendenciát leginkább a nyarak hőmérséklete tükrözi, a múlt század elejétől napjainkig az emelkedés 1,17°C-ot tesz ki. A telek hőmérséklete 1901-óta 0,65°C-kal nőtt, ám ez a változás statisztikai szempontból nem szignifikáns, és a legutóbbi 30 tél sem mutat egyértelmű változást, noha a tendencia pozitív.

92. indikátor – Csapadékmennyiség

Osztályzat: 4

A csapadék mennyisége évről évre ingadozik, a legcsapadékosabb években akár háromszor annyi is eshet, mint a legszárazabbakban. A változékonyság éves csapadékösszeg ugyanakkor csökkenő tendenciát mutat, budapesti viszonylatban évi átlagban 0,7 milliméter a csökkenés mértéke. Országos léptékben a csapadék változásának tendenciája még egy hosszabb, 50 évet felölelő időszakban sem mutatható ki egyértelműen.

93. indikátor – Rendkívüli időjárású napok száma

Osztályzat: 3

A fagyos napok száma, azaz amikor a napi minimum-hőmérséklet kisebb 0°C-nál, minimális mértékű csökkenést mutatott az elmúlt száz évben, a hőségnapok számában viszont, azaz amikor a napi maximum-hőmérséklet nagyobb 30°C-nál, vagy egyenlő volt vele – jelentős kilengésekkel valamivel gyorsabb ütemű növekedés volt tapasztalható. A fagyos napok számának csökkenése és a hőség-napok számának

növekedése egyaránt a melegedő tendenciát jelzi. A hűvösebb és a melegebb periódusok az indexek értékeiben is megnyilvánulnak, de a nyolcvanas évektől szembetűnő az extrém meleg időjárási helyzetek gyakoribbá válása. A szélsőséges hőmérsékletekben bekövetkezett változásokat jellemző trend-értékek arra utalnak, hogy a klíma megváltozása a meleg szélsőségek egyértelmű növekedésével és a hideg szélsőségek csökkenésével jár a teljes múlt századot is felölelő időszakban. Kevesebb a csapadékos nap országos átlagban, ahogy a jelenhez közelítünk. A 20 millimétert meghaladó csapadékú napok viszont enyhe növekedést mutatnak, s a száraz időszakok hossza, vagyis a leghosszabb időszak, amikor a napi csapadék nem éri el az 1 mm-t, pedig jelentősen megnövekedett a 20. század eleje óta. A napi intenzitás, más néven átlagos napi csapadékos napok száma, azaz az egy adott periódusban lehullott összeg és a csapadékos napok számának hányadosa – nyáron szintén jelentősen megnövekedett. Az átlagos napi csapadékok növekedése arra utal, hogy a csapadék egyre inkább rövid ideig tartó, intenzív záporok, zivatarok formájában hullik.

XX. A KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZET-VEDELEM INTÉZMÉNYEI ÉS FORRÁSAI

94. indikátor – A környezet és természetvédelmi hatósági szervezet támogatása

Osztályzat: 2

Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek költségvetése:

- 2009: 10,96 milliárd (ebből saját bevételi előirányzat: 2,45 milliárd – a többi költségvetési támogatás)
- 2010: 9,1 milliárd (saját bevétel: 3,83 milliárd) Az inflációval korrigált, reálérték-őrző finanszírozáshoz 11,42 milliárd forint kellett volna, az elmaradás 2,32 milliárd
- 2011: 6,9 milliárd (saját bevétel: 3,83 milliárd) – 11,98 milliárd, 5,08 milliárd mínusz
- 2012: 7,3 milliárd (saját bevétel: 2,81 milliárd) – 12,45 milliárd, 5,15 milliárd mínusz
- 2013: 6,8 milliárd (saját bevétel: 3,36 milliárd) – 13,04 milliárd, 6,24 milliárd mínusz (4,7 százalékos becslés 2012-es éves inflációval számolva)

95. indikátor – Környezetvédelmi ráfordítások

Osztályzat: 3

A nemzetgazdaság környezetvédelmi beruházásai 2012-ben 138 milliárd forintot tettek ki, ennek 86 százaléka közvetlen, 14 százaléka pedig folyamatba integrált környezetvédelmi beruházás formájában valósult meg. A ráfordítások szintje 2008 óta 120 és 15 milliárd forint között ingadozik, a változások nem rajzolnak ki egyértelmű tendenciát. Az előző évhez képest az összes környezetvédelmi beruházás mennyisége 2012-ben 4,0 százalékkal nőtt. A közvetlen környezetvédelmi beruházások volumene 14 százalékkal nőtt, míg az integrált beruházásoké közel kétharmadára esett vissza. A gazdasági ágak közül a közigazgatásba sorolt gazdasági szervezetek részesedése volt a legjelentősebb: beruházásaik 2012-ben az összes környezetvédelmi beruházás 51 százalékát adták, ami nagymértékű növekedést jelent az előző évi 29 százalékos részarányhoz képest. A közigazgatásba sorolt szervezetek környezetvédelmi beruházásainak 89 százaléka a szennyvízkezelésre irányult, ennek jelentős hányadát a települési önkormányzatok szennyvízcsatorna-hálózatának fejlesztése tette ki. A közigazgatáson kívüli gazdasági szervezetek környezetvédelmi beruházásaik 70 százalékát valósították meg saját anyagi forrásaik terhére, beruházásaik 14 százalékát közvetlen állami támogatás, 13 százalékát pedig EU-támogatás finanszírozta.

96. indikátor – Nemzeti parkok feladat- és hatásköre

Osztályzat: 2

A nemzeti parkok feladat- és hatásköre az elmúlt években folyamatosan szűkült: hatósági jogköreiket elvonták és a környezet- és természetvédelmi felügyelőségekhez telepítették, létszámukat és területi jelenlétüket csökkentették, majd a folyamat betetőzéseképpen 2013-ban a vidékfejlesztési miniszter az újonnan kinevezett, az állami földprogramért felelős államtitkárhoz helyezte a „nemzeti parkok vagyongazdálkodásában lévő földek” hasznosításának felügyeletét.

97. indikátor – Nemzeti parki területek

Osztályzat: 3

2002 óta nem jött létre új nemzeti park az országban, és a nemzeti parki terület sem változott érdemben, sőt, valamelyest még csökkent is, a csúcsevnek tekinthető 2005-ös 486 ezer hektárról 2012-ig 483,1 ezer hektárra, ami nagyságrendileg az ország területének mindössze 5 százaléka. A folyamatot várhatóan felgyorsítja, hogy 2013-ban megkezdődött a nemzeti parki földterületek intenzív magánkézbe adása földbérletek és ideiglenes hasznosítás formájában. A nemzeti parki területeken belül a fokozottan védett területek aránya lassan, de fokozatosan nő, a 2010-es 85,1 százalékhöz képest 2012-ben elérte a 90,2 százalékot.

98. indikátor – Nemzeti parkok költségvetése és létszáma

Osztályzat: 2

A nemzeti parkok költségvetése négy év alatt a harmadával, a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek költségvetése ugyanezen idő alatt közel 40 százalékkal csökkent.

Nemzeti Park Igazgatóságok költségvetése:

- 2009: 9,9 milliárd (ebből saját bevételi előirányzat: 2,27 milliárd – a többi költségvetési támogatás)
- 2010: 4,6 milliárd (saját bevétel: 2,04 milliárd) Az inflációval korrigált, reálérték-őrző finanszírozáshoz 10,32 milliárd forint kellett volna, az elmaradás 5,7 milliárd
- 2011: 4,9 milliárd (saját bevétel: 3,28 milliárd) – 10,83 milliárd, 5,93 milliárd mínusz
- 2012: 6,1 milliárd (saját bevétel: 3 73 milliárd) – 11,25 milliárd, 5,15 milliárd mínusz
- 2013: 6,5 milliárd (saját bevétel: 4,27 milliárd) – 11,78 milliárd, 5,28 milliárd mínusz (4,7százalékos becsült 2012-es éves inflációval számolva)

99. indikátor – Life+ program

Osztályzat: 3

A LIFE (L'Instrument Financier pour l'Environnement) az Európai Unió környezetvédelmi politikáját támogató pénzügyi eszköz, amelyet 1992-ben hoztak létre. A LIFE-program természetvédelmi és környezetvédelmi projekteket egyaránt támogat. A program 2007-től részben átalakult, és 2013 végéig LIFE+ program néven folytatódik. Magyarország 2001 óta vesz részt a LIFE-programban, azóta összesen 43 projekt nyert támogatást. 2007 óta a Bizottság 12 LIFE+ projektet engedélyezett Magyarországon: tízet a LIFE+ Természet és Biodiverzitás témakörben és kettőt a LIFE+ Környezetvédelmi Politika és Irányítás témakörben. Magyarországon a LIFE+ projektek teljes támogatási összege 15,7 millió euró az adott időszakban, a támogatási arány átlagosan 65 százalékos. Az Orbán-kormány időszakában a LIFE program történetében első ízben fordult elő, hogy egy már

megnyert LIFE-projektet a teljesítés időszakában visszavontak – a hortobágyi projekt a nemzeti parki földek kiosztásának politikai céljait keresztezte.

100. indikátor – Környezet- és természetvédő civil szervezetek támogatása

Osztályzat: 2

2002-től folyamatosan csökkent a környezetvédő szervezetek számára pályázható összeg, a 2014-es keret csupán 70 millió forint, amely az eddigi mélypontot jelentő 2013-as 85 millió forintnál is jelentősen kevesebb (2011-ben még 119 millió forint volt a keret). A Nemzeti Együttműködési Alap 3 milliárdjára elvben a zöldek rendelkezésére is áll, ám az ottani döntési struktúra nem átlátható: a kormány közeli pénzosztók csak a közvetlen politikai haszon reményében támogatnak civil vagy annak mondott szervezeteket, és ilyen haszonra a környezetvédő civilektől nem számít.

TÁRSADALMI MUTATÓK

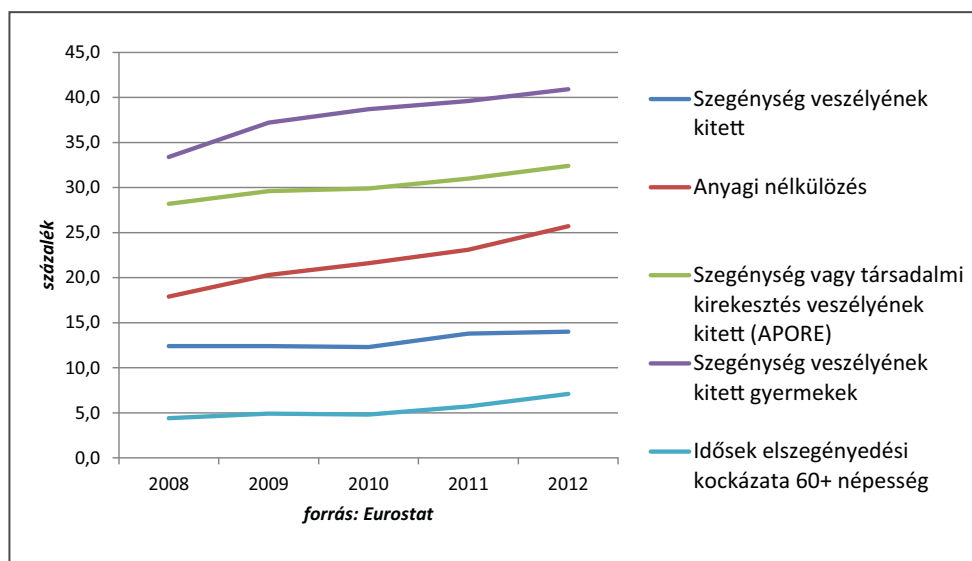
OSZTÁLYZAT:

2,2

AZöld Fordulat célkitűzéseinek középpontjában az emberek állnak. Amint a Zöld Fordulat társadalmi dimenzióiról készült dokumentum fogalmaz: „A Zöld Fordulat végső célja, hogy hosszú távon és a bolygó számára is fenntartható módon biztosítsa mindenki számára az életminőséget.”

XXI. SZEGÉNYSÉG ÉS EGYENLŐTLENSÉG

AZöld Fordulat strukturális elemei közé tartozik az egyenlőtlenség csökkentése és a szegénység elleni küzdelem. Tekintsük át, milyen változások történtek ezen a területen Magyarországon az elmúlt 5 évben. A végső osztályzat a következő jegyek alapján állt össze: egyenlőtlenség – közepes (3); szegénység elégtelen (1). Figyelembe vettük a társadalmi termelésre költött állami kiadásokat is, mint az állam tevékenységének összevont mutatóját mind a szegénység-csökkentés, mind az egyenlőtlenségek csökken-

9. ábra: Szegénységi kockázat – XXI. Szegénység és egyenlőtlenség

tése területén. A szegénység mértéke riasztó. Az akut szegénység tekintetében Magyarország a sor végére került az EU-ban, és minden mutató egyértelműen romló tendenciát jelez. Egyes jelzőszámok ráadásul a helyzet kifejezetten gyors romlására utalnak, különösen az anyagi nélkülözés tekintetében. A jelenség mértéke és a trend iránya egyaránt rendkívül gyors fellépést követel, különösen a gyermekek tekintetében. A szociális védőhálóra fordított GDP-arányos kiadásokat csökkenő GDP mellett sikerült tartósítani. Ez az elvárható minimum. Ugyanakkor, amint láttuk, az erőforrások nem bizonyultak elegendőnek a szegénység és az egyenlőtlenség növekedésének megfordítására. Magyarország ráadásul az EU egyetlen olyan tagállama, ahol a szociális célú közkiadások a válság során csökkentek, míg az Unióban átlagosan 2,7 százalékponttal emelkedtek.

101. indikátor – Gini-index

Osztályzat: 3

A Gini-index a jövedelem-egyenlőtlenség mértékét foglalja össze egyetlen számban. Értéke 0 és 1 között lehet, nulla ha mindenkinek azonos a jövedelme és egy, ha szélsőségesen egyenlőtlen (egy ember kapja az összes jövedelmet). A válság kezdetén tapasztalható kiindulópont Európai összehasonlításban nem rossz, és 2008-2010 között némi javulás is tapasztalható. 2010 és 2012 között azonban riasztó mértékű a csökkenés. Az osztályzat ötös lett volna, ha a kormányzatnak a gazdasági válságot, majd az annak nyomán jelentkező szociális válságot követően sikerül a 2008-as szinten stabilizálnia a szegénység szintjét.

102. indikátor – Az első és az ötödik jövedelmi ötöd jövedelmi aránya

Osztályzat: 3

A legszegényebb és a leggazdagabb 20 százalék jövedelmi részesedésének aránya jelentősen elmarad az EU és a régió átlagos értékei mögött. Az említett arány mégis növekedni kezdett 2010-től kezdve, és minden valószínűség szerint tovább növekedik majd. Az alacsony 2008-as eredeti érték nagyrészt a jellemző bérek közötti viszonylag csekély különbségekkel magyarázható, míg a különbség növekedése két meghatározó szakpolitikai lépés eredménye: a személyi jövedelemadó rendszerének radikális reformjával, valamint a társadalombiztosítási járulékok

nem-indexálásával magyarázható. Az előbbi hatással volt az alacsonyabb és a magasabb jövedelmű keresőkre is, tovább csökkentve az alacsony jövedelmű keresők jövedelmét (annak ellenére, hogy a kormányzat erőfeszítést tett a kompenzációra), míg az utóbbi aránytalanul érintette a legkisebb keresetű 20 százalékot.

103. indikátor – Alacsony munkaintenzitású háztartások

Osztályzat: 2

Ez az indikátor azoknak a felnőtteknek és gyermekeknek a számát mutatja meg, akik olyan háztartásban élnek, ahol egyetlen felnőtt sem dolgozott az adott évben 8 hónapnál többet. A tendencia annak ellenére romlik, hogy a közmunkaprogramokban résztvevők jelentékeny része többet dolgozik évi 8 hétnél. A 12,8 százalékos arány 1,5 százalékponttal haladja meg az EU-átlagot. Ötös osztályzatot érdemelt volna, ha a tendencia egyértelműen javul, és az ország 10 százalékra dolgozza le az elmaradását az EU-átlaghoz képest.

104. indikátor – A szegénység által veszélyeztetettek aránya

Osztályzat: 3

Az indikátor ugyanakkor nem az életszínvonal legjobb jelzőszáma az adott nemzeti kontextusban, ahol a jövedelmi szint a társadalom nagy része körében általánosan alacsony, és a társadalom jelentős része számára az átlagos jövedelem nem elég a megélhetéshez. Az anyagi nélkülözést tekintve világos, hogy az ebben az esetben küszöbként meghatározott jövedelmi halmaz meglehetősen alacsony szintet jelent, amit az anyagi nélkülözés mutatója is tükrözni fog. Ötös osztályzatot ért volna a romló tendencia elkerülése.

105. indikátor – A szegénység által veszélyeztetett gyermekek

Osztályzat: 1

A szegénység által veszélyeztetett gyermekek száma az elmúlt négy évben folyamatosan növekedett. Az EU átlagértékeihez képest elmondható, hogy az országban jellemző, egyébként rémisztően magas szegénységi szintnél a gyermekszegénység aránya

még rosszabb. A gyermekszegénység mértéke rendkívül súlyos következményekkel bír a következő generáció készségeire és képességeire, és így egy egész nemzedékre nézve gátolja a Zöld Fordulat célkitűzéseinek megvalósítását. A szegénység hatással van a következő generáció iskolai és egészségügyi eredményeire. Az ötös osztályzat elérése érdekében az országnak legalább azokat a szegénységcsökkentési ígéretekkel kellett volna tartania, amelyeket a gyermekszegénységgel kapcsolatos EU2020 célkitűzésekben vállalt. (A gyermekek anyagi nélkülözésével kapcsolatos indikátort a gyermekjóléti szakaszban mutatjuk be.)

106. indikátor – Anyagi nélkülözés

Osztályzat: 1

Az anyagi nélkülözés mutatója az EU2020 szegénységmutatói közül az, amelyik a legkonkrétabban mutatja a szegénység hatását a mindennapi életre úgy, ahogy az az anyagi nélkülözésben megjelenik. 2008 óta 43 százalékkal növekedett azoknak az aránya, akik ebbe a kategóriába tartoznak. Magyarországon ma minden negyedik emberre igaz, hogy kilenc alapvető szükségletből legalább hármat nem képes finanszírozni:

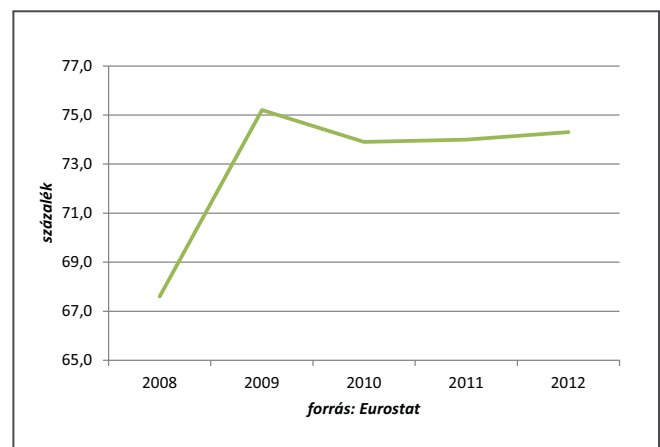
1. elmaradásban vannak a jelzálog-fizetési részletekkel vagy a bérleti díjakkal, a közüzemi számlákkal, áruhitel részletekkel vagy egyéb hitelkifizetésekkel;
2. nem engedhetik meg maguknak, hogy évente egy hétre szabadságra menjenek,
3. nem engedhetik meg maguknak, hogy legalább kétnaponta hús, csirke, vagy hal (vagy ezek vegetáriánus megfelelője) kerüljön az asztalra;
4. nem tudnak megbirkózni a váratlanul jelentkező költségekkel;
5. nem tudnak telefont venni (így mobiltelefont sem);
6. nem tudnak színes televíziót vásárolni;
7. nem tudnak mosógépet vásárolni;
8. nem tudnak autót venni; vagy
9. nem képesek megfizetni otthonuk fűtését.

Ugyanakkor az EU-ban tizből csupán egy fő esik ebbe a kategóriába. A térség országaiban ennél szélesebb rétegeknek kell az anyagi nélkülözéssel szembenézniük, ám Magyarországon kifejezetten aggasztó a helyzet. Az ötös osztályzat akkor járt volna, ha a statisztikák legalább az EU 2020-s célkitűzéseknek megfelelő időarányos javulást mutatnak.

107. indikátor – A váratlan kiadásokat finanszírozni nem képes lakosok aránya

Osztályzat: 2

Aggasztóan magas, az európai átlag majdnem kétszerese azoknak az aránya a magyar lakosságban, akik nem képesek fedezni a váratlanul felmerülő kiadásokat. Ez az arány a pénzügyi válság kezdetén jelentősen megnövekedett, és azóta is folyamatosan hasonlóan magas szinten maradt. Ötös osztályzatot az egyértelmű csökkenő trend érdemelne, illetve ha az ország legalább a válság előtti szintre visszatérne.

10. ábra: 107. indikátor: A váratlan kiadásokat finanszírozni nem képes lakosok aránya

108. indikátor – Fizetési elmaradásban lévők aránya

Osztályzat: 1

2008 és 2010 között növekedett azoknak az aránya, akik valamilyen törlesztőrészlet vagy közüzemi díj fizetésével kapcsolatban hátralékot halmoztak fel, arányuk 2012-re a lakosság felét érte el. A legdrágább változás 2009-ben következett be, ami arra utal, hogy a válság kezdetén az emberek komoly problémákkal néztek szembe – különösen a jelzáloghitel törlesztőrészleteivel kapcsolatban. 2009 óta nem születtek hatékony intézkedések a helyzet orvoslására. Az elmaradás a leginkább a törlesztőrészletekkel és a közüzemi díjakkal kapcsolatban tapasztalható. A felhalmozódó tartozások továbbgyűrűző hatása időben és anyagiakban is érzékelhető. A hasonló nehézségekkel küzdők aránya az európai érték mintegy 2,5-szöröse, bár a régióban nem tekinthető kiugrónak. A rossz osztályzatot elsősorban a Romániában és Bulgáriában tapasztalható változá-

sokhoz hasonló visszaesés okozta. Ötös osztályzatot ért volna, ha a 2009-ben jelentkező drámai növekedést sikerült volna megfékezni, és legalább a válság előtti szintet stabilizálni.

109. indikátor – EU2020 komplex mutató: a szegénység vagy a társadalmi kirekeszttség által veszélyeztetettek aránya (APORE)

Osztályzat: 2

Ez a komplex mutató azoknak az arányát mutatja a lakosságban, akik a szegénység sztenderd EU2020 három definíciója közül (a szegénység kockázata, élő alacsony munkaintenzitású háztartások vagy szenved az anyagi nélkülözés) valamelyikbe beletartoznak. Ami a részletes mutatókat illeti, a komplex mutató is romló tendenciát mutat, különösen az anyagi nélkülözés aggasztó növekedése miatt. Ötös osztályzatot ért volna, ha a részindikátorok elérik az adott időszakra vonatkozó EU2020 célkitűzéseket.

110. indikátor – A társadalmi védőhálóra fordított kiadások

Osztályzat: 2

Noha Magyarországnak sikerült szinte maradéktalanul fenntartania a szociális védőhálóra fordított kiadások GDP-hez viszonyított arányát, a 2009-es GDP sokkal alacsonyabb volt a 2008-as értéknél (ennek tudható be az 1,4 százalékos növekedés). Kis mértékben 2012-ben is csökkent a GDP, a 2013-as szint pedig még mindig nem érte el a 2008-as értéket. Ez azt jelenti, hogy a válság végén a társadalmi védőhálóra fordított kiadások abszolút értéken alacsonyabbak a kiinduló értéknél. Ugyanakkor a szociális kiadások GDP-hez viszonyított szinttartása egy kettes osztályzatot megérdemel. Ötös érdemjegyet érdemelt volna, ha jelentősen emelik a szociális kiadások mértékét, megközelítve az EU átlagértéket.

XXII. IDŐSEK JÓL-LÉTE

Az idős emberek relatív jövedelmi helyzete kis mértékben jobb, mint a többi társadalmi csoporté: a szegénység kockázatának kitett idős emberek száma alacsony, és az idősekre fordított közkiadások nagyrészt biztosítják az idős emberek számára, hogy az aktív lakossághoz hasonló jövedelemhez jussanak. A tényleges nyugdíjba vo-

nulási életkor két évvel elmarad az EU átlagához képest, de ezzel a várható egészségben eltöltött évek száma is párhuzamba állítható. Ugyanakkor a tendenciák alapján a jövő inkább riasztó képet fest. Nem világos, hogy a kieső pénzügyi eszközök kompenzálása nélkül hosszú távon fenntartható-e a nyugdíjrendszer. A nyugdíjra fordított kiadások aránya viszonylag stabil és csak lassan növekszik, miközben a szegénység kockázatának kitett idős emberek száma, habár kissé emelkedik, továbbra is jelentősen az uniós átlag alatt marad. A GDP-arányos költség is az uniós átlag alatt van, habár az idős emberek számára nyújtott szolgáltatások minőségét szükséges javítani a demográfia változás következtében. Az alacsony összegű nyugdíjak emelésére is szükség van, hogy a szegénységi kockázatnak kitett idős emberek száma ne növekedjen tovább. Jeles osztályzatot az uniós költséssel azonos érték esetén kapott volna az indikátor, hiszen a nyugdíjba vonulás átlagos életkora alacsonyabb hazánkban.

111. indikátor – Idős munkavállalók foglalkoztatási rátája

Osztályzat: 3

Az 55 és 64 közötti munkavállalók foglalkoztatási rátája lassan emelkedik, ahogyan nő a jogszabályban rögzített nyugdíjkorhatár is. Jelenleg 12 százalékponttal alacsonyabb a ráta az uniós átlagnál, ennek azonban részben az az oka, hogy a jogszabályi nyugdíjkorhatár jelenleg 64 év alatt van. Jeles osztályzatú lenne az indikátor, amennyiben az uniós átlagot sikerülne 10 százalékponttal megközelíteni, miután a korhatár 64 év fölé emelkedik.

112. indikátor – Hatvan évesnél idősebb lakosság szegénységi kockázata

Osztályzat: 4

Az idős lakosság szegénységi kockázata jelentősen kisebb Magyarországon mint az uniós átlag. Továbbá, habár jelentősen nőtt a szegénység és az egyenlőtlenség ebben a korcsoportban, a növekedés visszafogott volt. A társadalombiztosítás anticiklikus hatása ebben a korosztályban érződött leginkább. Jeles osztályzatú akkor lenne a mutató, ha az adott időszakban nem emelkedett volna egyáltalán a szegénységi kockázatnak kitett lakosság aránya.

113. indikátor – A nyugdíjba vonulás átlagos életkora

Osztályzat: 3

A nyugdíjba vonulás átlagos életkora folyamatosan nő a jogszabályi korhatárral párhuzamosan. Magyarországon az életkor majdnem két évvel az EU-átlag alatt van, azonban mind a várható élettartam mind az egészségben eltöltött évek várható száma elmarad az uniós átlagtól. Várható azonban, hogy a növekedési trend meg fog állni 2013-ban a 40 év jogosultsági idő alapján nőknek járó nyugdíj igénybevétele miatt, amely kortól független 55 év felett.

114. indikátor – Nyugdíj-megtakarítások

Osztályzat: 0

2010-ben a magán-nyugdíjpénztári vagyon államosítását követően az államosított vagyon majdnem egészét elköltötte az állam és ennek következtében a jövő nyugdíj-megtakarítások jelentősen csökkentek anélkül, hogy garanciát kaptak volna az addig egyéni számlán vezetett megtakarítások tulajdonosai. Ez a lépés kétségessé teszi a nyugdíjrendszer hosszútávú pénzügyi fenntarthatóságát.

115. indikátor – Nyugdíjra fordított közkiadások

Osztályzat: 3/4

A nyugdíjra fordított kiadások aránya viszonylag stabil és csak lassan növekszik miközben a szegénység kockázatának kitett idősök száma, habár kissé növekszik továbbra is jelentősen az uniós átlag alatt van. A GDP-arányos költés is az uniós átlag alatt van, noha az idősök számára nyújtott szolgáltatások minőségét szükséges lesz javítani a demográfia változás következtében. Az alacsony összegű nyugdíjak emelésére is szükség van, hogy megálljon a szegénységi kockázatnak kitett idősök száma. Jeles osztályzatot az uniós költéssel azonos érték esetén kapott volna ez a terület, hiszen a nyugdíjba vonulás átlagos életkora alacsonyabb hazánkban.

XXIII. GYERMEKJÓLÉT ÉS OKTATÁS

Először is az éhezés és a szélsőséges anyagi dep-
riváció a gyermekek esetében óriási felelőtlenség
és jelentős aggodalomra okot adó jelenség. A gyer-

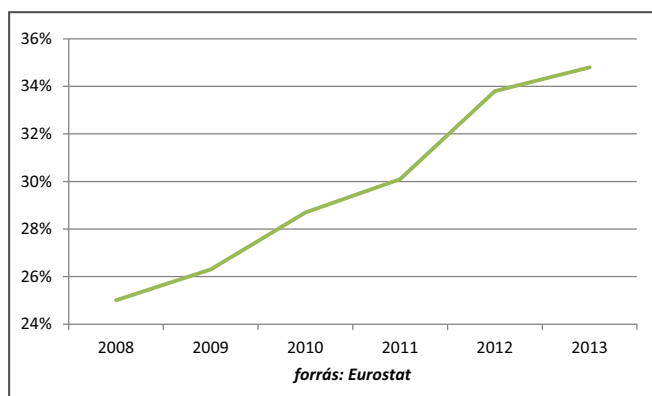
mekkori alultápláltság súlyosan károsítja a gyerme-
kek életkilátásait. A fiatal gyermekes édesanyák
számára nyújtott szolgáltatások mértéke elégtelen,
a fiatal gyermekek korai fejlesztéshez való hozzá-
férése, amelyre a szakértők széles körben a későbbi
oktatási és munkaerő-piaci sikerek kulcsaként tekin-
tenek, pedig jelentősen az uniós átlag alatt van.
Kiemelkedően egyenlőtlen továbbá a szolgáltatások-
hoz való hozzáférés területi eloszlása. Az édesanyák,
akik a bölcsődei szolgáltatásokat igénybe veszik,
jelentős társadalmi előítéletekkel néznek szembe a
36 hónapos GYES-nek köszönhetően (ami jelentős
részben megmagyarázza a nők alacsony foglalkoz-
tatási rátáját). Az alapfokú oktatási ráfordítás muta-
tójaként használt tanár-diák-arány alapján a rendszer
kimenetének minősége nem a rendelkezésre álló
emberi erőforrásokhoz mért, ahogyan azt többek
között a PISA teszteken alacsonyan teljesítők ará-
nya is mutatja. A fiatal felnőttek helyzete romlik eb-
ben az időszakban (2008-2012), a nem foglalkoztatott
illetve oktatásban és képzésben nem részesülő
fiatalok aránya nő a vizsgált időszakban. A felső-
oktatás helyzetét nézve az látjuk, hogy a külföldön
tanulók aránya jelentősen nő, és hogy az EU2020 cél-
statisztika, a 30-34-es korosztályban a diplomások
aránya gyorsan növekszik a felsőoktatás 90-es évek
végi és 2000-es évek eleji expanzióját követően. Itt
kiválóan teljesítünk, azonban ennek semmi köze a
mostani felsőoktatás-politikához. Végül, ez a köztes
oktatási eredmény, amelyre a negatív kilátású tren-
dek jellemzőek az oktatás minden szintjén, folyama-
tosan csökkenő anyagi ráfordítás mellett valósult
meg. A drasztikus átszervezések és reformfolya-
matok eredményeit még csak nem is tükrözik az itt
bemutatott adatok. Ezt az elkövetkező néhány év
adatai mutatják majd meg. A Zöld Fordulat hazai meg-
valósításához elengedhetetlen, hogy jelentős mér-
tékben fektessünk be az oktatásba, és ezen keresztül
gyermekeink jövőjébe. A jelenlegi haza folyamatok
pont az ellenkező irányba mennek.

116. indikátor – Gyermekek alultápláltsága

Osztályzat: 0

2013-ban a gyermekeket nevelő háztartások 34,8
százalék a nem engedette meg magának, hogy két-
naponta az asztalra kerüljön egy húst, csirkét, halat,
vagy ezek vegetáriánus megfelelőjét tartalmazó étel.
Ez háromszorosa az uniós átlagnak és az új tagál-
lamokban mért átlagos aránynál is magasabb 14
százalékponttal. A rosszul táplált háztartások aránya

az összes gyermekes háztartás negyedéről 2013-ra a háztartások több mint harmadára nőtt. A szélsőséges gyermekszegénység rohamosan növekszik tehát. És ez csak részben látszik az összehasonlító európai statisztikákból. Több független forrás legalább 20 ezer és 40 ezer között becsli azon gyermekek számát, akik rendszeresen csak az iskolában vagy az óvodában kapnak enni – ez a 3 és 10 év közötti gyerekek 2,5-5 százaléka. Ez ma Európában elfogadhatatlan. Azonnali intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy az utóbbi szám közel nulla legyen és a rosszul táplált háztartások aránya megközelítse legalább a régiós átlagot az elkövetkezendő egy-két évben.

11. ábra: 116. indikátor: Gyermekek alultápláltsága

117. indikátor – Szélsőséges anyagi depriváció

Osztályzat: 0

A 18 év alatti gyermekek 33,4 százaléka él szélsőséges anyagi deprivációban, vagyis legalább négy elemet nem engedhet meg magának a háztartás a fent említett kilencből. A szélsőséges anyagi deprivációban élő gyermekek aránya háromszorosa az uniós átlagnak, csakúgy, mint az alultápláltsággal kapcsolatban rendelkezésre álló összehasonlító nemzetközi statisztikák esetében. Az a tény, hogy az állam nem képes a gyermekek számára az alapvető javakat biztosítani 2013-ban Európában nagyon távol esik a Zöld Fordulat céljaitól és nem értékelhető másként, mint nullás osztályzattal.

118. indikátor – Bölcsődés gyermekek aránya

Osztályzat: 1

A bölcsődébe járó gyermekek aránya 2012-ben a korosztály 8 százaléka, és ezzel több mint három és félszeres az elmaradás aránya az uniós átlaghoz

képezt. Eközben a szülők részéről lenne igény a szolgáltatásra, a bölcsődék pedig túlszűfoltak. A legtöbb szakértő egyetért abban, hogy a bölcsődei férőhelyhiány az egyik meghatározó oka annak, hogy a kisgyermekes édesanyák munkaerő-piaci részvétele ennyire alacsony.

119. indikátor – Óvodás gyermekek aránya

Osztályzat: 1

A kormány bejelentette, hogy három éves kor felett kötelező az óvodáztatás, de a bejelentést nem követte intézményi fejlesztés. Ma a három év feletti gyermek háromnegyede óvodás, és csak 59 százalékuk tölt legalább heti 30 órát az intézményben. Ez jelentősen elmarad az uniós átlagtól, miközben a szükséges férőhelyek száma viszonylag jól kalkulálható három évre előre. Jeles osztályzatú akkor lenne az indikátor, ha sikerült volna elérni az uniós átlagot, ami 2012-ben 84 százalék volt.

120. indikátor – Tanár-tanuló arány az általános iskolai oktatásban

Osztályzat: 4

A tanár-tanuló-arány az általános iskolai oktatásban jóval az uniós átlag alatt van: 10,7 tanuló jut egy tanárra. Mivel évről évre csökken a tanulók száma, az arány javulása várható. Azonban az, hogy az egy tanárra jutó diákok száma alacsony, nem jelenti automatikusan, hogy jobb minőségű az oktatás, sőt azt sem, hogy több tanári idő és figyelem jut egy-egy diákra. A tanárookra háruló adminisztratív terhek és a speciális nevelési igényű gyermekek aránya a két további tényező, ami alapvetően meghatározza az egy diákra jutó átlagos időt, és ezzel az oktatás minőségét hosszú távon.

121. indikátor – A matematikai teszten alacsonyan teljesítők aránya (PISA felmérés)

Osztályzat: 1

Az egyes kompetencia-területeken alacsonyan teljesítő diákok aránya az EU2020 oktatási munkaterv egyik legfontosabb mutatószáma. A matematikai kompetenciaterületen alacsonyan teljesítők aránya, vagyis azoké, akik alapvető matematikai műveleteket sem tudnak elvégezni, 2009 és 2012 között drasztikusan nőtt. 2012-ben a diákoknak kicsit több mint 28 száza-

léka teljesített rosszul, ami 6 százalékponttal magasabb az uniós átlagnál. A szakértői elemzések szerint ezt nem az oktatáson belüli egyenlőtlenségek növekedése okozta, hanem az oktatás minőségének romlása áll a jelenség mögött. A közoktatásnak jelentős szerepe van abban, hogy a munkaerőpiacon szükséges alapvető kompetenciákat és készségeket elsajátítsák a fiatalok. Azonban, ha a fiatalok közel egyharmada nem rendelkezik az alapvető készségekkel sem, akkor az ő munkaerő-piaci esélyeik kiemelkedően rosszak.

122. indikátor – A nem foglalkoztatott illetve oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok aránya (NEED)

Osztályzat: 2

Növekedik a legfeljebb középiskolai végzettséggel rendelkező, 18 és 24 év közötti, nem foglalkoztatott, illetve oktatásban és képzésben nem részesülő fiataloknak az aránya. E folyamat mögött egyszerre érzékelhető a gazdasági válság és a felsőoktatási kínálatszűkítés hatása. Az arány 3 százalékponttal nőtt 2008 és 2012 között, és elérte a 18,8 százalékot. Ezzel 2012-ben 3 százalékkal volt magasabb az arány, mint az uniós átlag. A romló trendet meg kell állítani ahhoz, hogy az EU2020 stratégia oktatási célstatisztikáját teljesíteni tudjuk. Jeles osztályzatú lenne a mutató abban az esetben, ha az arány legalább stabil tudott volna maradni 2008 és 2012 között, ami azt jelentette volna, hogy legalább az oktatási rendszer ellent tudott volna állni a válságoknak. Az adott időszakban a 18. életévüket betöltők száma évről évre csökkent.

123. indikátor – A külföldön tanuló egyetemisták aránya

Osztályzat: 4

A külföldi tanulás lehetőségével élő diákok aránya gyorsan növekedett a 2008 és 2011 közötti időszakban. 2011-ben az összes felsőoktatásba beiratkozott diák 2,5 százaléka tanult külföldön. Ez továbbra is 0,8 százalékponttal elmarad az uniós átlagtól, de jelentősen javuló trendet láthatunk. Jeles osztályzat lenne az uniós átlag elérése vagy annak meghaladása.

124. indikátor – Diplomások aránya a 30-34 évesek között

Osztályzat: 5

A diplomások aránya a 30-34 évesek között jelentősen nőtt a vizsgált időszakban. A 2013-as felsőoktatási reform hatásai ebben a statisztikában csak az évtized vége felé lesznek láthatóak és a diákok növekvő mobilitása miatt a teljes negatív hatás nem is lesz látható. Jeles osztályzat illeti a teljesítményt mivel 9 százalékpontnyi javulás volt a vizsgált időszakban és amennyiben fennmarad a javulás üteme az uniós átlag elérhető távolságban van (ez utóbbi valószínűsíthető, hiszen a kétezres évek expanziójának eredményei látszanak majd a következő évek statisztikában).

125. indikátor – Az oktatásra fordított kiadások GDP-n belüli aránya

Osztályzat: 1

Az oktatásra mint a Zöld Fordulat programjának kiemelkedő területére fordított források jelentősen elmaradnak az uniós átlagtól egy szűkülő GDP-kontextusban. Ez azt jelenti, hogy a reálköltség radikálisan csökkent. Ezt részben megmagyarázza a csökkenő gyermekszám – évről évre kevesebb gyermek születik –, azonban az oktatás minősége is egy eleve alacsony szintről induló csökkenő tendenciát mutat, különösen az alacsonyan teljesítő diákok esetében. Jeles osztályzatú lenne az indikátor, amennyiben jelentősen nőtt volna ráfordítás (a minőségi indikátorok első körben nem befolyásolták volna ezt az osztályzatot, hiszen a rendszernek szüksége van reakció-időre).

XXIV. LAKHATÁS

Az indikátor két mutatóból tevődik össze: ezek a lakásállomány minősége és a lakhatás költségei. A lakásállomány minősége 3-as osztályzatot kap. A túlszűfolt lakhatási körülmények valós problémát jelentenek, ez azonban részben a lakás-állomány szerkezete és a korábbi korok normái miatt van így. A lakókörnyezet környezeti minősége, a szennyezés jelenléte, valamivel jobb az uniós átlagnál, még ha kicsit romlott is az elmúlt években. A rossz állapotú lakások aránya a teljes lakásállományban jelentősen csökkent 2008 és 2012 között. A lakhatási költségek háztartásokra rótt terhe jelentősen nőtt, különösen a lakáshitellel rendelkező háztartások esetében. Az összefoglaló osztályzat kettős, leginkább amiatt, hogy

a vizsgált időszakban nem sikerült a lakáshitelek törlesztőrészleteit kordában tartani, ami 10 százalékponttal emelte azon háztartások arányát, amelyek a teljes bevételük több mint 40 százalékát lakhatási költségekre fordítják.

126. indikátor – Túlzsúfolt lakások

Osztályzat: 1

Az európai definíció szerint túlzsúfolt az a lakás, amelyben nincsen meg a megfelelő privát tér: egy szoba minden párnak, két gyermekenként egy szoba és minden 18 év feletti felnőtt számára egy szoba. A túlzsúfolt lakások aránya ingadozik kicsit, de nincsen valós változás, 1,5 százalékpontos csökkentés után a lakosság 47,2 százaléka él túlzsúfoltan 2012-ben. Ez az uniós átlagnak (16,9 százalék) majdnem háromszorosa. Természetesen a jelenség háttérében történelmi okok is húzódnak: a poszt-szocialista országokban kisebb az átlagos lakásméret, ám ez nem magyarázza azt, hogy a régiós átlagot 5 százalékponttal meghaladjuk.

127. indikátor – Rossz minőségű lakásállomány

Osztályzat: 3

A rossz minőségű lakásállomány aránya lassan csökken. 2012-ben a lakások 28,2 százalékánál észleltek az alábbi problémák közül legalább egyet: eresztő tető, vízesedő falak, padló, vagy alapzat, penész az ablakkeretekben vagy a padlón, a háztartás kizárólagos használatára szolgáló beépített folyóvizes WC hiánya, vagy kevés fényrel rendelkező sötét lakhely. Ez 8 százalékponttal kevesebb, mint öt évvel korábban. Még mindig magasabb a 20,5 százalékos uniós átlagnál, de ha a trend tovább folytatódik, akkor pár éven belül elérhetjük ezt. Jeles osztályzattal az új tagországok átlagánál jobb eredményt jutalmaztunk volna, ami az azonos évben 25,4 százalék volt.

128. indikátor – Környezetszennyezés a lakóövezetekben

Osztályzat: 3

A lakosság azon tagjainak aránya, akik környezet-szennyezéssel találkoznak a közvetlen lakókörnyezetükben, 2,3 százalékponttal az uniós átlag alatt van: 2012-ben 11,8 százalék volt. A regionális átlag szinte

azonos az uniós átlaggal. Azonban a 2011-ben tapasztalt egy százalékpontos növekedés miatt fontos odafigyelni, hogy ne hogy egy rosszabbodó trend kezdetét jelezze a szám. Jeles osztályzatot a mutató kisebb javulása esetén adnánk, mivel a gazdasági válság a csökkenő GDP mellett lehetőséget teremtett volna a környezeti szennyezés csökkentésre is.

129. indikátor – A lakhatás költségeinek magas részaránya a háztartás kiadásai között

Osztályzat: 3

Azok aránya, akik a teljes rendelkezésre álló jövedelmük több mint 40 százalékát költik lakhatási kiadásokra, 13,5százalékra emelkedett 2008 és 2012 között, ami 1,9 százalékponttal százalékos növekedést jelent. Az arány meghaladja az 11,1 százalékos uniós átlagot és a 11,9 százalékos regionális átlagot is. Jeles osztályzatot egy uniós átlag feletti eredmény kapott volna, mivel az ingatlan-tulajdonlás magas részaránya alapvetően kedvez annak, hogy a háztartások jövedelmük kisebb részét költség lakhatásra. Mindeközben látni kell, hogy tekintettel a lakásállomány rendkívül rossz energia-hatékonysági mutatóira, alapos energiahatékonysági beruházások nélkül szintén nem fognak jelentősen csökkenni a lakhatási költségek.

130. indikátor – A lakhatás költségeinek részaránya a saját tulajdonú lakásban lakók háztartási kiadásai között

Osztályzat: 2

Amennyiben a saját tulajdonú lakásban lakók lakhatási kiadásainak alakulását vizsgáljuk, és megnézzük, hogy ezen a csoporton belül mekkora azoknak az aránya, akik a rendelkezésre álló jövedelmük több mint 40 százalékát költik lakhatási kiadásokra, beleértve az ingatlanhitelek törlesztőrészleteit is, azt láthatjuk, hogy ez az arány 2008 és 2009 között 14,73 százalékra csökkent, majd előbb lassabban, később pedig gyors ütemben nőtt, és 2012-re 25,43 százalékig emelkedett. Ez azt jelenti, hogy 2012-ben minden negyedik saját tulajdonú lakásban lakó magyarországi lakos olyan háztartásban lakik, ahol a rendelkezésre álló jövedelemnek legalább a 40 százalékát küldik lakhatási kiadásokra. Ennek a jelentős növekedésnek a háttérben részben a devizahitel törlesztőrészleteinek emelkedése áll. A kormány rezsicsök-

kentő lépéseinek csak marginális hatása lesz erre a mutatóra. Jeles osztályzatú lenne a mutató, amennyiben a gazdasági válság közepette sikerült volna az uniós átlagot megtartani, tudva, hogy az uniós átlag alacsonyabb ebben a csoportban, mivel a legtöbb országban a lakbér szerepe a lakhatási kiadások között sokkal jelentősebb.

XXV. EGÉSZSÉG

Az osztályzat két mutatóból áll össze: az ország egészségi állapota, és az egészségügy minősége, amelyeknek kombinált osztályzata kettes. Az egészségi állapot kétharmadot kapott, mivel mind a jó egészségben eltöltött várható élettartam, valamint a jó egészségi állapotról beszámoló lakosság aránya nő, azonban mindkettő jelentősen elmarad az EU-átlagától. Az egészségügyi szolgáltatások érdemjegye kettes. Az önbevalláson alapuló, el nem látott egészségügyi szükségletek aránya az EU-átlag alatti, és a WHO becslése szerint a zsebből történő kifizetések aránya is magas, aminek nagy része természetesen a háztartásokat terhelő váratlan kiadás. A szolgáltatásokat illetően a kórházi ágyak számát a szakértők általában elégségesnek ítélik. Az azonban aggasztó, hogy az 1000 lakosra jutó orvosok száma évente 2-3 százalékkal csökken. Azonnali intézkedések szükségesek, hogy az egészségügyi szakdolgozók Magyarországon maradjanak, és a megfelelő és stabil ellátás biztosítva legyen. Az egészségügyi kiadások még mindig 2 százalékponttal az EU-átlag alatt vannak, ami szembevethető a rendszer felhasználói számára – ezt tükrözi mind az egészségügyi dolgozók alacsony bére, az orvosoknak fizetett, széles körben elterjedt hálapénz jelensége, illetve bizonyos termékek és szolgáltatások hiánya. Széles körű társadalmi konszenzus tapasztalható abban a tekintetben, hogy az egészségügy alulfinanszírozott és nem hatékony, de a kormányzat nem mer hozzányúlni.

131. indikátor – Várható, jó egészségben töltött évek száma, nők és férfiak esetében

Osztályzat: 2/3

A jó egészségben töltött évek várható száma 2008 és 2012 között csaknem két évvel nőtt a válság ellenére. Ez nagyon jó hír. Ennél is jobb hír, hogy a férfiak esetében a növekedés 4,4 év. Ennek köszönhetően a férfiak és nők közötti különbség nemzeti szinten jelentősen csökkent. A nők esetében az átlag az

EU-átlaghoz képest másfél évvel kevesebb, míg a férfiak esetében továbbra is két év, de amennyiben a trend tovább folytatódik, a különbség hamarosan eltűnik. E jelentős javulás okainak elemzése túlmutat a jelen tanulmány keretein, ám azt állíthatjuk, hogy a nemzeti egészségügy megelőző intézkedéseinek hiánya ellenére következett be. Kutatások szerint egészségügyi állapotunk mintegy tíz százalékban függ az elérhető egészségügyi szolgáltatások minőségétől.

132. indikátor – Önbevalláson alapuló egészségi állapot

Osztályzat: 3

Csekély javulás tapasztalható a jó egészségi állapotról beszámoló lakosság arányában. 2012-ben a lakosság 57,9 százaléka állította, hogy egészségi állapota jó. Az EU-átlag ugyanebben az évben 69 százalék volt. Ez azt jelenti, hogy átlagosan az EU-állampolgárok gyakrabban számolnak be jó egészségi állapotról. 5-ös osztályzatot sokkal gyökeresebb javulás érdemelt volna az önértékelésben.

133. indikátor – Akadályozott hozzáférés miatt el nem látott egészségügyi szükségletek

Osztályzat: 3

Viszonylag alacsony azoknak az ellátásban nem részesülő egészségügyi szükségleteknek az aránya, amelyek esetében az ellátás anyagi okokból, túl hosszú várólista miatt, vagy azért maradt el, mert a beteg nem tud az egészségügyi ellátás helyére utazni. Az elmúlt évben a lakosság csupán 2,8 százaléka számolt be arról, hogy a fenti okok miatt nem élt az egészségügyi ellátórendszer nyújtotta lehetőségekkel. Ugyanakkor vélhetően alábecsülik ezt a számot, mivel a lakosság egyre nagyobb része esik ki a társadalombiztosítási rendszerből, és veszíti így el jogosultságát az egészségügyi ellátásra. Ezeknek az embereknek azzal a helyzettel kell szembesülniük, hogy ellátás nélkül maradnak/maradhatnak, vagy pedig az anyagi lehetőségeiket jóval meghaladó összegeket kell a zsebükből nyúlva előteremtíteniük egészségügyi szükségleteik fedezésére. Azonban minderről nincs nyilvános, megbízható statisztika. A jelenlegi statisztikai adatok szerint arányuk 0,6 százalékkal maradt az EU-átlag alatt 2012-ben.

134. indikátor – A WHO becslése a zsebből fizetett egészségügyi ellátásokról a teljes egészségügyi költség arányában

Osztályzat: 2/3

A WHO minden évben megbecsüli a zsebből fizetett egészségügyi ellátások arányát. 2011-ben Magyarországon az összes egészségügyi kiadás több mint egynegyedét közvetlen zsebből finanszírozták. Ide tartoznak a nem vényköteles gyógyszerek költségei, a nemzeti társadalombiztosítási rendszeren belüli és kívüli közvetlen kifizetések egészségügyi ellátásokra, beleértve a rendszeren belül az orvosoknak kifizetett, becsült összeget is. Az utóbbi – a magyar egészségügyben általános gyakorlatnak tekinthető – készpénzáramlásra nincsenek nemzetközi összehasonlítások, mindazonáltal a szakértők szerint ez az elterjedt gyakorlat különösen káros, mivel a szegények és gazdagok közötti szakadék elmélyüléséhez vezet az egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférés terén is.

135. indikátor – Az ezer lakosra jutó orvosok száma

Osztályzat: 1

Az ezer lakosra jutó orvosok számának éves két-három százalékos csökkenése különösen riasztó, főképp a demográfiai öregedés vonatkozásában, mivel az idősek orvosi ellátásának megfelelő biztosítása érdekében további források bevonására lesz szükség. Ráadásul az egészségügyi dolgozók Magyarországról történő elvándorlásáról nincsenek részletes adatok; valószínűsíthető, hogy a jobban képzett és fiatalabb munkavállalók hagyják el az országot. A keresetek növekedése nem volt elegendő a trend megállításához. Meg kell jegyeznünk, hogy az egészségügyi dolgozók hiánya sem területi, sem szakmai értelemben nem egyenletesen oszlik el az országban. Az egyik legriasztóbb jelenség, hogy az ország szegényebb területein komoly hiány mutatkozik gyermekorvosokból, míg a gyermekorvosok átlagéletkora Magyarországon 57 év. Ugyanakkor a szolgáltatás minőségével kapcsolatos általános benyomás különösen rossz.

136. indikátor – Az ezer lakosra jutó kórházi ágyak száma

Osztályzat: 4

A kórházi ágyak száma a lakosság számához képest stabil, és a szakértők szerint elegendő. Az EU-ból nem áll rendelkezésünkre erre vonatkozó összehasonlító statisztikai adat.

137. indikátor – A költségvetésből az egészségügyre fordított kiadások

Osztályzat: 1

Az egészségügyre fordított költségvetési kiadások 2011-ben nőttek, főképp az egészségügyi dolgozók béremelése miatt, amely azonban még így is jóval alatta marad a régió átlagának. A kiadások továbbra is 2 százalékponttal alacsonyabbak, mint az EU-átlag. Az egészségügy eredményei nem feltétlenül tükrözik ezt, mindazonáltal a költség alacsony aránya tettenérhető az egészségügyi dolgozók számának drasztikus csökkenésében, amely már a szolgáltatások folytonosságának megszakadásához is vezetett több alkalommal. A költség maga nem cél, azonban jól jelzi a források eloszlását. Ez a mutató akkor kapott volna 5-ös osztályzatot, ha a növekedés elegendő lett volna, hogy minőségi ellátást biztosítsanak mindenkinek minden más mutató tekintetében.

XXVI. MUNKAERŐPIAC

A foglalkoztatási ráta általános vizsgálata során a 2008 és 2012 közötti időszakban azt láthatjuk, hogy kisebb változások történtek a munkaerő bizonyos csoportjaiban, azonban nagyobb változás nem volt tapasztalható az általános foglalkoztatásban, ennek aránya még mindig nagyon alacsony. A fő probléma még mindig az alacsonyabban iskolázott munkavállalók és a nők foglalkoztatási aránya. A válság károsan befolyásolta a tartós munkanélküliségi rátát is. Nincs igazán változás a munkanélküliség csapdájának szintjében, amire a jövedelemadó-reform nem volt hatással.

Az átlagos minimálbér vonatkozásában továbbra is általános szabály, és ez Európa határain túl is érvényes, hogy átlagban a fizetés biztosítja, hogy az emberek ne szegényedjenek el. A méltó munka ugyanakkor a munkahely biztonságát jelenti, illetve azt, hogy az egyének lehetőség van fejlődni. A nemek

közötti jövedelemkülönbség megnőtt ebben az időszakban, amely a Zöld Fordulat szempontjából nézve komoly probléma. A tanulási tevékenységekben részt vevő aktív lakosság aránya nagyon alacsony, amely veszélyezteti a munkavállalók készségeinek és kompetenciáinak szinten tartását és fejlesztését. A fiatal, határozott időtartamra szóló szerződéssel rendelkező munkavállalók aránya alacsonyabb, mint az EU-átlag, azonban egyre nő.

138. indikátor – A foglalkoztatás aránya

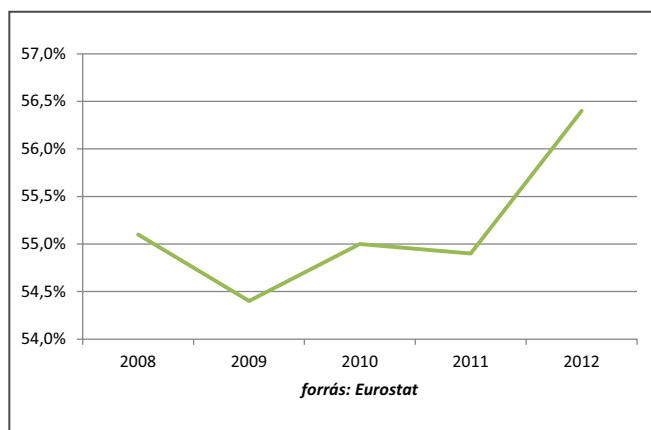
Osztályzat: 2

Kisebbs csökkenés után a foglalkoztatási ráta 2012-ben gyakorlatilag a 2008-as szinten van. Ez azt jelenti, hogy a statisztikai adatok kisebb javulást mutatnak 2010-től, és így úgy tűnik, hogy az országnak sikerült legalább részben teljesíteni EU2020-as foglalkoztatási célját. Ugyanakkor a foglalkoztatás számításának módszertana, az a tény, hogy rengetegen vesznek részt közmunkaprogramokban, valamint az, hogy a külföldön dolgozó magyarok is beleszámítanak a statisztikába, azt jelenti, hogy nehéz megbecsülni a munkaerőpiac valódi javulását Magyarországon ezen statisztikák alapján.

139. indikátor – A női foglalkoztatási ráta

Osztályzat: 2

A női foglalkoztatási ráta csekély mértékben, 56,4 százalékra nőtt ezen időszak alatt. Ennek ellenére nem tapasztalható jelentős változás, ami összhangban van az általános foglalkoztatási trendekkel. Ez azt jelenti, hogy a férfiak és nők közötti különbségek nem csökkentek ebben az időszakban.

12. ábra: 139. indikátor: Női foglalkoztatási ráta

140. indikátor – Az alacsonyan iskolázottak foglalkoztatási rátája

Osztályzat: 1

Az alacsonyan iskolázottak vagy képzetlenek foglalkoztatásának szintje továbbra is különösen alacsony Magyarországon. A népesség ezen részének mélyen átlag alatti foglalkoztatottsága nagy mértékben megmagyarozza az általános alacsony foglalkoztatottságot Magyarországon. A 37,9 százalékos szint messze elmarad az 52 százalékos EU-átlagtól. Bár a helyzet önmagában rossz, a 2008 és 2012 közötti időszak semmilyen értelemben nem hozott gyökeres változást. Ötös osztályzatot akkor adtunk volna, ha jelentős növekedés következett volna be. Ez a Zöld Fordulaton keresztül lehetséges volna. A Zöld Fordulat nagy lehetőségeket rejt a zöld munkahelyek terén az alacsonyan iskolázottak számára, főképp a szigeteléssel kapcsolatos foglalkozásoknál.

141. indikátor – Tartós munkanélküliség

Osztályzat: 1

A tartós munkanélküliség 5,2 százalékra növekedett, annak ellenére is, hogy az az aktivizálásra közmunkaprogramok formájában célzott erőfeszítéseket tett a kormányzat. A tartós munkanélküliség aránya a munkanélküliségi rátára vetítve szintén nőtt, mivel a tartós munkanélküliség aránya gyorsabban nőtt, mint a munkanélküliség. 2012-ben a tartós munkanélküliség szintje 1,1 százalékponttal magasabb, mint az EU-átlag, ami riasztó. Ötös osztályzat akkor született volna, ha a ráta a periódus végére 3 százalék alá csökkent volna, mivel a tartós munkanélküliség különösen káros hatással van a humántőkére.

142. indikátor – A munkanélküliségi csapda

Osztályzat: 3

A munkanélküliségi csapda azt az adók formájában jelentkező nettó jövedelemvesztést jelöli, melyet akkor szenved el valaki, amikor munkára tesz szert. Ez a veszteség úgy keletkezik, hogy az illető elveszíti a munkanélküli segélyt, ugyanakkor magasabb adót, illetve társadalombiztosítási járulékot fizet. Magyarországon a munkavállaló 2012-ben nettó jövedelmének a 74,74 százalékos EU-átlaghoz, és az új tagállamokra jellemző 77,78 százalékos átlagértékhez képest is jelentősen magasabb hányadát veszíti el,

amikor munkát vállal. Ez jelzi, hogy a rendszer rendkívül merev, és nem ismeri el sem az átmeneti állapotot, sem az atipikus munkavállalási helyzeteket, amelyek pedig a mindinkább a munka világának mindennapjaihoz tartoznak.

143. indikátor – A szegénység kockázatának kitett munkavállalók

Osztályzat: 4

A szegénység kockázatának kitett munkavállalók aránya 5-6 százalék volt a 2008-2012 időszakban. Ez az arány jóval alacsonyabb a 2012-es európai uniós átlagértéknél, mely 9,2 százalék volt.

144. indikátor – A nemek közötti keresetkülönbség

Osztályzat: 1

A nemek közötti keresetkülönbség 2,6 százalékponttal nőtt 2008 és 2012 között Magyarországon, míg Európában 0,9 százalékkal csökkent. Magyarország láthatóan rossz irányba halad a férfiak és nők egyenlősége terén, amely a Zöld Fordulat egyik sarkalatos pontja, és minden jel arra mutat, hogy a trend tovább romlik. Ötös osztályzatot akkor adtunk volna, ha Magyarország, amely jelentősen elmarad az EU-átlagtól a kereseti egyenlőtlenség terén, a nemek közötti keresetkülönbséget az EU-átlag alatti szintre tudta volna csökkenteni.

145. indikátor – A határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező fiatalok aránya

Osztályzat: 3

A prekaritás, munkavállalók kiszolgáltatottsága és bizonytalansága, két dimenzióból áll. Az első, hogy a fizetés nagysága megengedi-e a méltó életet, a második pedig, hogy a munkaszerződés hosszú távú biztonságot, és a társadalombiztosításhoz való teljes mértékű hozzáférést biztosít-e. A határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott fiatalok aránya mindenhol növekszik Európában, 2012-ben 28 százalékot ért el, amely riasztó trend. Magyarországon a fiatal foglalkoztatottak helyzete jobb, a határozott idejű munkaszerződések aránya 15,2 százalék. Mindazonáltal a növekvő arány Magyarországon is tetten érhető, és intézkedésre van szükség, hogy a fiataloknak méltó munkahelyeket biztosítsunk.

146. indikátor – Az élethosszig tartó tanulás

Osztályzat: 1

A képzésben vagy oktatásban részt vevő, aktív korú lakosság aránya kicsit kisebb, mint a 9 százalékos uniós átlag harmada, és valamelyest csökkent 2008 és 2012 között. Ahhoz, hogy az aktív korú lakosság jól teljesítsen a munkaerőpiacon, szükséges, hogy a készségeit folyamatosan karban tartsa és új dolgokat tanuljon. Nem csak a lakosság képzésben való részvételét, hanem a képzés minőségét is szükséges javítani. Jeles osztályzatot abban az esetben kapott volna ez a terület, ha jelentős minőségi és mennyiségi javulás következett volna be a vizsgált időszakban.

XXVII. DEMOKRÁCIA

147. indikátor – Demokrácia és részvétel

Osztályzat: 2

Nem könnyű nemzetközi összehasonlító statisztikákat készíteni a demokráciáról. A rendelkezésre álló korlátozott kép a következő: az Eurobarometer-felmérések szerint a politikai intézményekbe vetett bizalom az uniós átlag feletti és növekszik, miközben az OECD adatai ezzel ellentétesen a bizalmatlanságot hangsúlyozzák. A magyarok mennek el a legkisebb valószínűséggel szavazni. Az OECD emellett Magyarországot a rangsor közepére helyezi a döntések átláthatósága szempontjából.

148. indikátor – Az intézményekbe vetett bizalom

Osztályzat: 3

A kép meglehetősen ellentmondásos. Az Eurobarometer adatok szerint a lakosság az EU-átlagot meghaladó mértékben bízik a politikai pártokban, a kormányzatban és az önkormányzatokban, ráadásul a bizalom mindhárom szinten növekszik 2011 és 2013 között. Az önkormányzatok 2013-ban a lakosság többségének, 57 százalékának a bizalmát élvezték. Ugyanakkor az OECD szerint csupán a lakosság 40 százaléka bízik a politikai intézményekben, ami az egyik legalacsonyabb érték az OECD-térségben, ahol az átlagos bizalom szintje 2012-ben 56 százalék volt.

149. indikátor – Választási részvétel

Osztályzat: 1

Az átlagos részvételi arány Magyarországon a legutóbbi választásokon a névjegyzékbe vettek 47 százaléka volt, ami a legalacsonyabb érték az OECD-ben, ahol az átlagos részvételi arány 72 százalék.

150. indikátor – A döntések átláthatósága

Osztályzat: 2

Az OECD összehasonlító indexet vezet a kormányzati döntések átláthatóságáról. 2012-ben Magyarország 36 ország rangsorában a 15. helyen állt.

IMPRESSZUM

JELENTÉS A ZÖLD FORDULATRÓL 2014

www.greenscorecard.hu

Felelős kiadó:
"Progresszív Gazdaságpolitika Alapítvány" –
Közhasznú Alapítvány a Magyarországi Politikai
Gazdaságtan Fejlődéséért

Felelős szerkesztő:
Szilágyi László

Szerzők:
Bartha Attila és számos anonim szakértő és
szimpatizáns

Együttműködő partner:
Green New Deal Working Group

A kiadványt támogatta:
Párbeszéd Magyarországért Párt
Greens/EFA

progecon.org
progecon@progecon.org

Layout:
FARM Stúdió

Budapest, 2014

Minden jog fenntartva.

**JELENTÉS
A ZÖLD
FORDULATRÓL
2014**